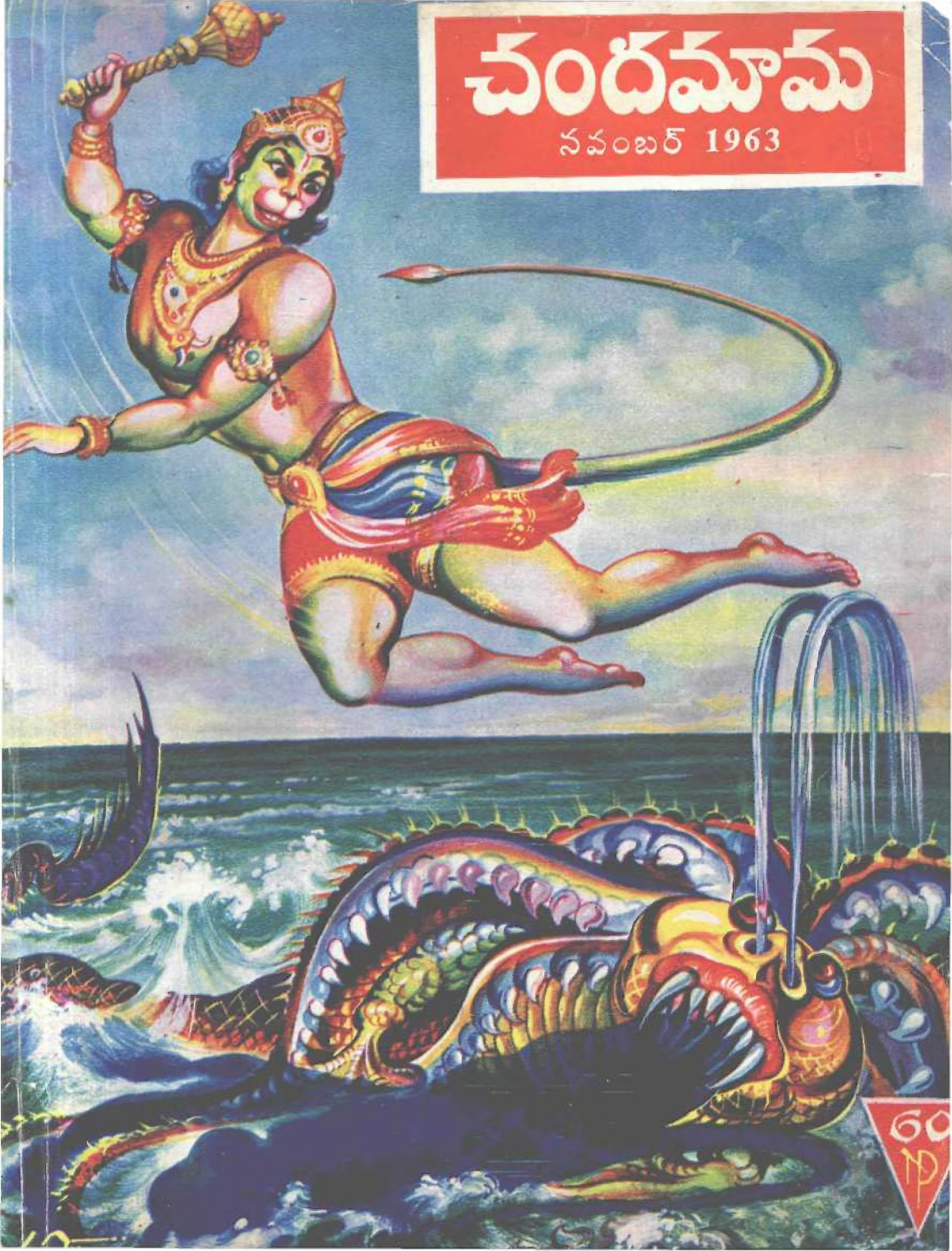

చందమామ

నవంబర్ 1963

Phone : 41365

Grams : OFFSET

PRASAD PROCESS

**PRIVATE LIMITED,
CHANDAMAMA BUILDINGS, MADRAS-26**

.....Started in 1953 we have installed the latest types of Graphic Arts Machinery, employed the best Artists and Artisans who have been specially trained to execute the finest works for

**YOU
and
THE TRADE.....**

**CALENDAR OR A CARTON..
POSTER OR A PACKAGE SLIP..
LABEL OR LETTER DESIGN..**

**..... DONE SUPERBLY
IN MULTICOLOR**

Bombay Office:

101, Pushpa Kunj, 16-A, Road, Church Gate, Bombay-1

Bangalore Representative:

181, 6th Cross Road, Gandhinagar, Bangalore-9.

Phone : 6555

కేవలం విక్స్ వేపొరబ్ మాత్రమే
రొంప జమకూడే మూడుచోట్లా తక్షణం పనిచేస్తుంది...

రాత్రికి రాత్రే రొంపను మాపుతుంది !

ముక్కు దిబ్బడను
దూరంచేస్తుంది.

గొంతు వుబ్బడను
మౌనముచేస్తుంది.

ధారావహన దాతీ భారాన్ని
కూడా దూరం చేస్తుంది.

విక్స్ వేపొరబ్ రెండు విధాల పని చేస్తుంది—రాత్రి అంతా కూడా—మీ ముక్కులోనూ, గొంతుకలోనూ, చాతీ లోనూ పనిచేసి, మీ రొంప బాధను దూరం చేస్తుంది.

రొంపకొద్దివల్ల కనబడగానే, ముక్కువెంటి రీమిడి కారణం, గొంతువుందూ, చాతీలో భారం, ఈ చిహ్నాలు కనబడగానే, విక్స్ వేపొరబ్ ఉపయోగించండి. కేవలం విక్స్ వేపొరబ్ మాత్రమే రొంప జమకూడే ఈ మూడు చోట్లా అంటే ముక్కు, గొంతుకా, చాతీలలో వెంటనే పనిచేస్తుంది. రొంప బాధలను రాత్రికి రాత్రే దూరం చేస్తుంది. నిద్ర పోయేముందు, విక్స్ వేపొరబ్ ను, ముక్కు మీదా, గొంతుకమీదా, చాతీమీదా, పిపుమీదా దాగా రాయండి. వెంటనే మీకు, విక్స్ వేపొరబ్ తర్వాన్ని వెచ్చగా చేయడం మీకు కనబడుతుంది. అదే సమయంలో మీ సొంక శరీరపు వేడి విక్స్ వేపొరబ్ ను సవ్వరం కొవ్వలా అవరిగా మార్చి వేస్తుంది. ఈ ఆవిరిని మీరు రాత్రంతా ప్రతిసారి ఉపరి వీల్చినపునల్లా తోదికి తీసు కొంటారు. ఈ అద్భుతమైన ద్వీధీరచర్య, మీరు నిద్ర పోకున్నంతసేపూ జరుగుతూనే వుంటుంది. రొంప హెచ్చుగా భారపెక్తే, ముక్కు, గొంతుకా చాతీలలో ఉపశమనం కలుగజేస్తుంది. ఉదయానికల్లా మీ రొంప చాలావరకు తగ్గిపోతుంది. మీరు తిరిగి ఆరోగ్యంగా అనందంగా వుంటారు.

పొదుపుగల ఇంటి సిసా

పొదారజపు నిలపు సిసా

సొంతపు ఆకు పచ్చ కబ్బా

విక్స్ వేపొరబ్ ను రొంపజమకూడే ఈ ప్రాంతాల్లో మర్చనాచేయండి.

వేపొరబ్ ను ముక్కులోనూ దిబ్బడరాయండి.	వేపొరబ్ ను గొంతుకమీదా, చాతీమీదా మర్చనాచేయండి.	వేపొరబ్ ను చీసా అంటా రాయండి.

విక్స్ వేపొరబ్

మటుంబములో ప్రతి ఒక్కరికి—
రాత్రికి రాత్రే రొంపను
మాపుతుంది.

చందమామ

ఈ సంచికలో కథలు - వింతలు - విశేషాలు

భారత చరిత్ర - 26	...	2	శిలావిగ్రహం	...	34
మహాభారతం	...	5	మూడుడూ - మోసగాడూ	...	43
రాకాసిలోయ - 29	...	9	రామాయణం	...	49
చందమామ మందహాసం-2	17		ప్రపంచపు వింతలు	...	57
పెట్టినవారికి పెట్టుకున్నంత	29		ఆకాశానికి ఫోటోలు	...	62

ఇవి గాక ఫోటో శిర్షికల పోటీ, మరి ఎన్నో ఆకర్షణలు.

మీ ఉపాహార, భోజనం కుతూహలముగా నుండుటకు
శుద్ధమైన కాఫీ

స్టేన్లీ

ది యునైటెడ్ కాఫీ సప్లై కంపెనీ లి.,
తపాలు పెట్టె నం. 12, కోయంబత్తూరు.

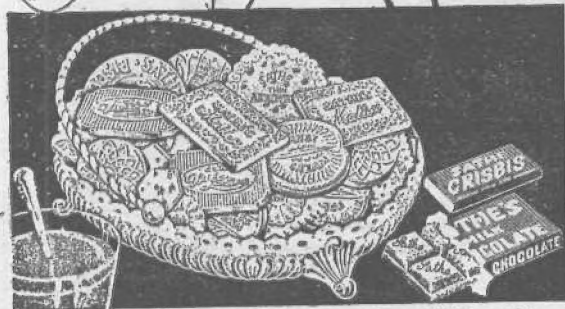
డిపోలు: { 40, సాత్ మాడాస్ట్రీట్, మైలాపూర్.
మెసర్స్. సేవాయ్, 154, పురశువాకం హైరోడ్, వెపేరి, మద్రాస్ - 7.

దీపావళి ఆనందమును చెప్పడానికి వీలుకాదు

దీపావళి ఆనంద
మును యింకా
ఏక్కువ చేసుకొనుటకు
సారేవారి చాకోలెట్లు,
ఆరేంజ్ క్రీమ్ మరియు
సాల్టెడ్ బస్ట్లును
జ్ఞాపకముచుకొండి.

సారే
బిస్కట్లు, కోకో
& చాకోలెట్లు

సారే బిస్కట్ అండ్ చాకోలెట్ కం. లి. పూనా-2

herod-58C-105 m

హార్లిక్స్ చేసే మంచికి ఒక ఉదాహరణ:

మా కాపురం

అలసటతో, నిరుత్సాహముతో,
బాధపడుతున్నా నేమో సంసారములో
నువ్వమేమిటని పెట్టి వేదాంతములో పడి
సంతోషాన్ని పోగొట్టుకొన్నాను

పాడయింది

నేను అలసటతో ఏ పని నింకదగా చేయలేక
పోయేవాడిని, అందరిమీద చిరచిరలాడేవాడిని. రోజులు
గడుస్తున్న కొద్దీ మా అవిడ సహనము నష్టమై
మాకు చూడూ చూడూ వచ్చేది. మా సంసారములో అనందమే
చూయరుయింది.

అదృష్టవశాత్తు, ఒక రోజున మేము డాక్టరు
దగ్గరకు వెళ్ళేము. శ్రమ మరియు వ్యాధులంత
కత్తిడితరల రిచ్చములని అయిన చెప్పేరు.
నేను ప్రతి రోజు హార్లిక్స్ త్రాగుతే చుట్టి
అరోగ్యమును, ఉత్సాహమును పొందగలనని
అయన అన్నారు.

నేను హార్లిక్స్ త్రాగడము ప్రారంభించేను. అది
చిట్కాలా పనిచేసింది. కొన్ని రోజులలోనే నేను
శక్తి ఉత్సాహములను పొందేను. ఇప్పుడు నాకు
యిటుకుగా ఉండుటలోని రహస్యము తెలుసును కనుక
నేనింక చుట్టి నిరుత్సాహమును దగ్గరకు రానీయను!

హార్లిక్స్ అదనపు శక్తిని కలిగించును!

సినిమా
తారలు
మెచ్చిన

రెమీ
పౌడర్

Aykan

న్యూట్రీన్ కంటే దేవిక మధురమని మీరంటే మా కేలాంటి

అక్షపాతి లేదు!

అయితే, అనేక రకాల మిఠాయిల రుచులను పోల్చుతూ,
అందాల తార దేవిక అన్నారు:

“న్యూట్రీన్ మిఠాయిలు అద్వితీయమైన శ్రేష్ఠత కలవి.

న్యూట్రీన్ తో సమానమయిన టాఫీలు, మిఠాయిలు,
నాకు వేరే ఏవి ఆగుపడలేదు. వండ్లు తిన్నట్టు చక్కని
రుచులు. నేను కోరునది—న్యూట్రీన్.

నాణ్యత నెఱిగి...

...న్యూట్రీన్ కొనండి

న్యూట్రీన్ కన్సెక్షనెరీ కంపెనీ
ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ చిత్రూరు, ఆం. ప్ర.

RemD45.K

శ్రీకృష్ణసాయి
ఫిలింస్ వారి

ఈ చిత్రంలో
శ్రీమతి భానుమతి నటన
'నభూతౌ నభవిష్యతి'!

పించినప్రేమ

నిర్మాత..యర్రాఅప్పారావు + దర్శకత్వం..కృష్ణన్ పంజు
శ్రీఫిలింస్ స్టూడియో..ఏ.వి.ఎమ్.

NVRR

ఎక్కడ

లైఫ్ బూయ్ ఉన్నదో

అక్కడ ఆరోగ్యము ఉన్నది

లైఫ్ బూయ్ సబ్బు మరికిలో గల క్రిములను తడిసి వేయును,
లైఫ్ బూయ్ వర్ష-కుటుంబములో అందరి జీవితం ఆరోగ్యవంశం !

Ch. 39-71-1L

హిందూస్థాన్ లిమిటెడ్ టెన్కెరీ

అరోగ్య సుఖిప్రారిత
కుటుంబంలో సహచారి

ధూత్ పాపేష్వర్

స్వామి

అయుర్వేదియ అభినవ సంయుక్త కల్ప

ధూత్ పాపేష్వర్
ఇండస్ట్రీస్
లీమిటెడ్
పకిరే-బొంబాయి

may/62/dli 8 telugu.

పాతాళానికి

నవంబర్ 1963

ఈ నెల కథలన్నీ బాగున్నవి. “చందమామ మందహాసం” వల్లెంతో ఆకర్షించినది. గుండు భీమన్న కథ ప్రచురించకపోవడం ఏదో వెల్లిగ సున్నది.

—ఎన్. నరసింహారావు, తిరుమల

ఈ నెల “చందమామ” చాకు బాగా నచ్చింది... “ముగ్గురు మూఢులు” చాకు నచ్చలేదు.

—ఎన్. ధనేష్, ఉయ్యూరు
ఈ నెలలో వచ్చినటువంటి ఉత్తమమైన కథలు ఇదివరలో ఎప్పుడూ రాలేదు.

—వి. ఎస్. కృష్ణయ్య, కోలార్
అట్టమీద నున్న హనుమంతుని చిత్రము నందలి రంగులు చాలా బాగున్నవి.

—గొట్టుముక్కల ప్రభాకరరావు, విజయవాడ
“చందమామ”లో సమాచారపత్రక దంజంగా మన దేశంతో లేదు.

—ఎ. సత్యనారాయణశర్మ, నెల్లూరు
“మూడు స్మారాలు” చాలా బాగున్నది. “రాకాసిలోయ” చాలా ఆకర్షణీయంగా ఉన్నది. రచయితకు నా వందనలు.

—కె. వెంకటేశ్వరమ్మ, సోమిదేవరపాలెం
“రాకాసిలోయ” రసవంతముగా నడుస్తున్నది. “అభూతకల్పనలు”, “మూడు స్మారాలు”, “ముగ్గురు మూఢులు” చాలా నైసర్గికంగా ఉన్నాయి.

—జి. లక్ష్మణరావు, విశాఖపట్నము

నోపిన్ అమోమంగా పనిచేసే పెయిన్ బామ్ సరిగ్గా వాడి

సత్ఫలితాలు పొందండి

- ★ నోపిన్ ఎంత సువాసంగా వుండి నొప్పిని యిట్టే పోగొట్టును - చెమట పట్టి చీకాకుగా బాధగా వుండదు. తేడా కనిపెట్టండి.
- ★ నోపిన్ వల్ల చర్మం మీద పొక్కులెక్కదు. చిట చిట, దురద వుండదు. మందు అలవాటేమీ అవదు.
- ★ నోపిన్ ద్వారా ఉపద్రులు ప్రఖ్యాత వైద్యులు, శాస్త్రవేత్తలూ పరిశోధించి చెప్పినవి. స్వీడ్ ట్యాబులతో వున్నందున ఎప్పుడూ తాబాగానే వుంటుంది.

నోపిన్

పెయిన్ బామ్

చీకలకత్తా కెమికల్ కం. లిమిటెడ్, కలకత్తా-29.

కోటానుకోట్టు వాడుక చేసారు.

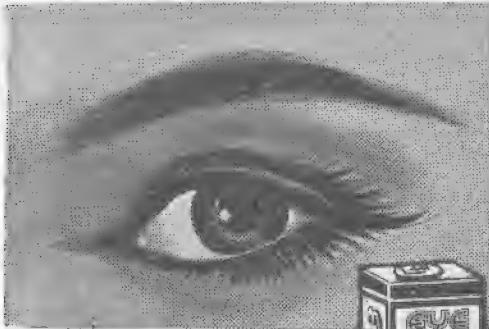
నొప్పులను, దురదను
యెదురించు కండి
రక వాస్తవము
నిజం నొప్పికి
మీద నొప్పికి
రామ్మి పది
కాసి (అమెరికా)
అమోమంగా
చిరికింది

ఎల్లప్పుడూ ఒక
ట్యాబు నోపిన్ ను
అందుకొనుట
చేయండి

దక్షిణ అండియా ఆఫీసు: 5/149, బ్రాడ్వే, మద్రాసు - 1.

**THE EYE GOLD
LOTION DEPOT**
P. O. Box No. 2,
PRODDATUR
ANDHRA PRADESH

ఐ కోల్డ్ లోషన్ -

ఈ విందువులు అన్ని రకముల కంటి జబ్బులను నివారించును. ఇవి కండ్లకు హానిలేక చలువ చేయును. రాత్రి నిదురించుటకు ముందు ఒక చుక్క కండ్లలో వేసుకొనిన మంచి నిద్ర నిచ్చును; మరియు కండ్లను తాజాగా, కొంతివంతముగా చేయును.

ΕΥΕ

COLD LOTION

పాలయొక్క గుణములు గలిగిన...

CFY-B-TEL

క్యాడ్ బరీస్
మిల్క్ చాక్ లెట్

మె తా యి ని మెం చి న ది ... ఆ హా ర ము!

కె. ఆర్. & కంపెనీ

16, ప్రింగర్స్ స్ట్రీట్

మదరాసు - 1

ఫోన్ : 23019 & 23526

తంబి : "PRESUNDRY"

(ఇండెంటింగు ఏజెంట్లు, దిగుమతిదారులు, కాగితం వ్యాపారులు)

స్థాకునుండి :

అన్ని రకముల కాగితములు,
'కోట్స్' అచ్చు సిరాలు,
ముద్రణాలయములకు ఇతర
పరికరాలు.

ఇండెంట్లు :

కాగితములు, ప్రాసెస్ కు
తుత్తవాగం (జింక్) రాగిపిట్లు,
ముద్రణ యంత్రాలు, ఇనప
సామానులు, అగ్గిపెట్టెలకు
రసాయన ద్రవ్యాలు, సైయన్
లెస్ స్పీల్, "కె. జి." జిప్
ఫాసెనర్లు.

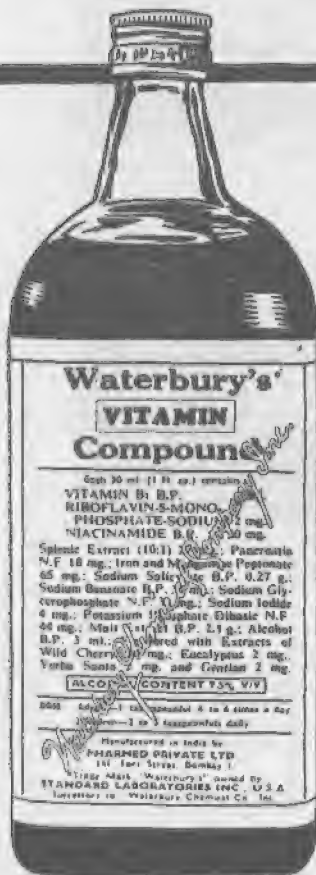
హిలితెలిన్ ట్యూబులు, పిట్లు మొదలైనవి తయారుచేయువారు

వాటర్బరీస్

విటమిన్

కాంపౌండ్ను

మీరు ఎప్పుడు తీసుకోవాలి?

■ వాటర్ బరీస్ విటమిన్ కాంపౌండు, పిల్లలకు పెద్దవారికి, అన్ని వాతావరణములలోను... సంవత్సరములో అన్ని కాలములందు... సిఫారసు చేయబడిన సాధారణమైన టానిక్.

■ ఎక్కువగా విటమిన్ బి కాంపౌండ్స్, మూల్ ఎక్స్ట్రాక్టు మరియు ఆరోగ్యమునకు, సత్తువకు ముఖ్యమైనవిగా ఉన్న ఇతర పదార్థములు కలిగి వాటర్ బరీస్ విటమిన్ కాంపౌండు అకలిని పుట్టించి సుఖముగా నుంచును.

వాటర్బరీస్

విటమిన్

కాంపౌండు

వార్షిక, తంజర్ పార్కు సూటికల్ కంపెనీ (పరిమితమైన బాధ్యతలలో యు.ఎస్.ఎల్. స్థాపితము)

WLY-9 TEL

ఫిలిప్స్

సంగీతములూ త్రోవకమైనవి. పనిలూనమ్మకమైనవి.

ఆధర్వజ్ఞు డిలరు

మోడరన్ ఆటో స్టోర్స్

కొస్టంట్టు వచ్చి.....విజయవాడ-1.

ప్రకాశం రోడ్డు.....విజయవాడ-2.

పోస్టాఫీస్ రోడ్డు..... గుడివాడ.

రేడియోలు

చపములు

ఫిట్టింగులు

వాక్యూమ్ ఫ్లాస్క్

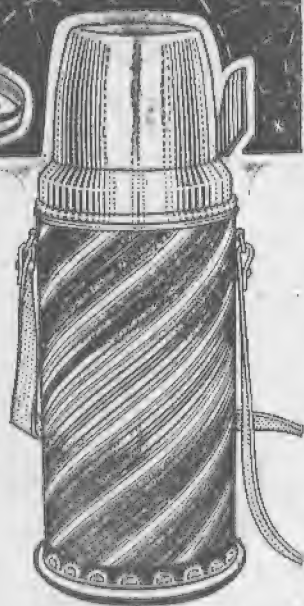
అదర్బాప్రాయమైన

దీపావళి

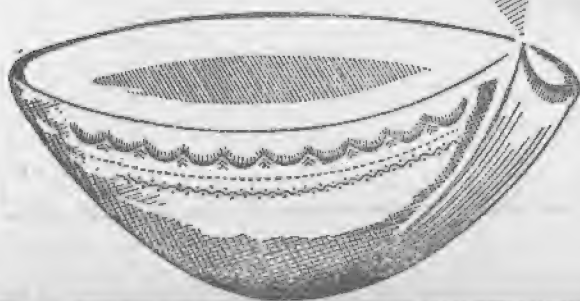
కానుక.

అటాపంటప్పుడు బహుమతులు. ఎంచు
కొను సమస్యలను గురించి మీ కెందుకు
ప్రాయోగబోతున్నా ?

దీపావళి సర్వసమయాన మీ కమనీయమైన
సందేశాలను గుభాకాంతలను పన్నె వాక్యూమ్
ఫ్లాస్కుల ద్వారా అందజేయండి.

విక్రీ ఫ్లాస్క్ కంపెనీ ప్రై. లి.,
బొంబాయి - కలకత్తా - ఢిల్లీ - మదరాసు

బిన్నీవారి నూవా

స్కూలు యూనిఫారములకు
సరికొత్త లాంగ్ క్లౌట్

గట్టిగా మన్ని ఇతర బిన్నీ బట్టలలాగే
నూవా పిల్లల దినపడి స్కూలు
యూనిఫారములకు చాలా
అదర్శమైనది.

సరసమైన ధరలో బిన్నీవారి
నూవా రకరకాల లేత
రంగులలోను, మీడియం
మరియు ముడర రంగులలోను
తెలుపులోనూ లభిస్తుంది.

డి డెంగుబూరు డిజైన్ కాపీర్ & సిల్క్ మిల్స్ ప్రైవేట్ లిమిటెడ్, అగ్రహారం రోడ్డు, డెంగుబూరు-20

బిన్నీ & ప్రైవేట్ (మద్రాసు) లిమిటెడ్ వారి వాణిజ్య

swrfan/0/2220

తప్పక చూడండి!

వెటర్నియన్
సాఫ్ట్ కలర్స్

ఆర్.ఆర్.పిక్చర్స్

మంచి చెడు

దర్శకత్వం మాటలు, పాటలు సంగీతం

కె.మె.రా

రామన్న • ఆచార్య ఆశ్రేయ • విశ్వనాథం • రామమూర్తి • M.A. రెహమాన్

విజయ
లిజెట్

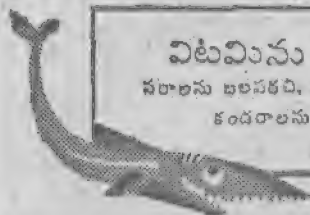
TARANA

అమూల్ పాల ఆహారమందున్న ఏడు విటమినుల ప్రభావం

విటమిను ఎ

చర్మమును సున్నితంగా కల్గను శ్రవణ శక్తిని పెంచుతూ ఉంటుంది. పెరుగుదలను వృద్ధి చేయును.

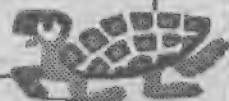

విటమిను బి 1

నరాలను బలపరచి, హృదయ కండరాలను నమంగా వుంచును.

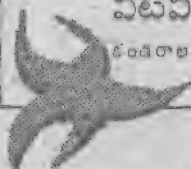
విటమిను బి 2

పోషణ అవరోగ్యవంతంగా వుంచును.

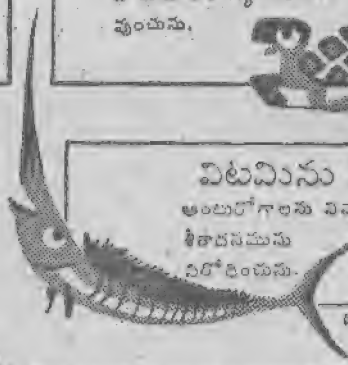
విటమిను బి 6

కండరాలను బలపరుస్తుంది.

విటమిను సి

అంటురోగాలను నివారించి శిశువనరును నిరోధించును.

విటమిను డి

బలమైన ఎముకలను, అవరోగ్యమైన వండ్లను వుంచి పిల్లల రోగాలను నివారించును.

నయరాసినవైట్

జీర్ణశక్తి, బలమైన నరాలను పెంపొందించి చర్మమును తువ్వగా వుంచును.

అమూల్ పాల ఆహారములో యీ 7 విటమినులేగాక, మాంస కృత్తులు, కార్బోహైడ్రేటులు, క్రొవ్యు, కార్నియం, రాన్వరం నను పాల్గొన్నవైతే అమూల్ ప్రత్యేకమైన ఆహార విలువలే అనుభవక శక్తులను మన్నిక. మీ బిడ్డకు ఎంతో మంచిది.

అమూల్ పాల ఆహారంలో మీ బిడ్డకు వలసిన 7 విటమినులు కలవు.

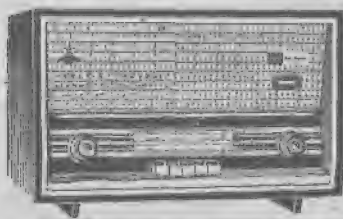
ASPI/ASPI-34

మోడల్ యు డబ్ల్యు-153

- * ఆల్ వేవ్ ఎ/సి
- * 3 బ్యాండ్లు, పియానో స్వరముల చేర్పులే
- * స్వరనియంత్రితమగు సూకస్ పెల్లో స్విచ్

రు. 360.00

(దిక్ష్విజ్ఞా సుంకముతో సహా - స్థానిక పన్నులు అదనము)

క్రొత్త మోడల్

మహత్తర వినోద విచ్చునది

షార్ప్ - రుంకార్ విడనాడజాలని అద్భుత మైన కోడు. చిరక్షణముల సాత్త. ఇది మీకు ఉండే తీరాలి.

Sharp

JHANKAR

ట్రాన్సిస్టర్ రెడియోలతో అగ్రగణ్యులు
రెడియో డివిజన్:

ఇండియన్ స్టాన్డిక్స్ లి., బొంబాయి-07.

హయకావా ఎలక్ట్రిక్ కం. లి. జపాను వారి సాంకేతిక సహకారంతో నిర్మితము.

TFL

మీ సమీపపు షార్ప్ - రుంకార్ డిలరును సంప్రదించండి

అంధ్రప్రదేశ్, మద్రాసు, మైసూర్, కేరళ

ప్రాంతీయ సంస్థలు: జే - బి - షోన్ కంపెనీ,

13, మింట్ స్ట్రీట్, మద్రాసు.

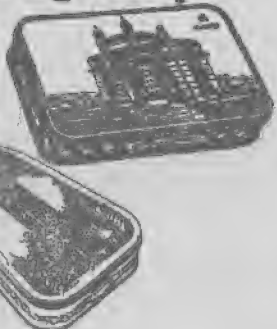
కర్తవ్య
నిర్వహణలో మొదటి
వరుసలో...

మన సైనికుల కోరికలను మేము గమనించి
తమకు అవసరమైన, ప్రత్యేకమైన
మరియు కచ్చితమైన కె.వి. మంపూరామ్
బిస్కెట్లు మరియు ఏజెంట్లు వారికి ఉత్తమమైన
మరియు అధిక కచ్చితమైన, వారి కోరికలను
సంతోషించేలా చేయాలి!

జె.వి. మంపూరామ్ & సో.

గ్యాలియర్ అండ్ హౌస్‌టాన్
బిల్డింగ్ కంపెనీ లిమిటెడ్ మరియు కె.వి. సెవెన్ కంపెనీ
అండ్ మెన్ ట్రేడింగ్ కంపెనీ.

© 1963 ATEL

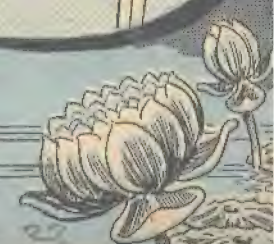

చెండమామ

సంచాలకుడు : 'చ క్ర పా ణి'

ఈ నెల "ప్రపంచపు వింతలు" శీర్షికలో ప్రచురించిన అబూ సింబెల్ ఆలయాన్ని గురించి ప్రస్తుతం అంతర్జాతీయ కృషి జరుగుతున్నది. అశ్వాన్ డామ్ నిర్మాణం వల్ల ఈ కట్టడాలను ఉన్నచోటు నుంచి తొలగించి, ఎత్తుగా కొండ పైన పునర్నిర్మించాలి. ఇందుకు సుమారు 15 కోట్ల రూపాయలు ఖర్చవుతుందట. ఇందులో 5 కోట్లు యునైటెడ్ ఆరబ్ రిపబ్లికు భరిస్తుందట. యునైటెడ్ స్టేట్స్ లో సభ్యత్వం గల 43 దేశాలు ఇప్పటికి 3 కోట్ల చిల్లర రూపాయలు వాగ్దానం చేశాయి. అంచనాలను మించకుండా ఈ కట్టడాల ఉద్ధరణ జరిగే పక్షంలో అమెరికా మొత్తం ఖర్చులో మూడవ వంతు ఇవ్వటానికి సిద్ధంగా ఉన్నది. ఈ పని 1969 కి పూర్తి అవుతుందట.

సంపుటి : 33 - నవంబర్ 1963 - సంచిక : 5

భారత చరిత్ర

ఫిర్యానుద్దీన్ మరణించిన మూడు రోజుల అనంతరం రాజకుమారుడు జౌన ముహమ్మద్ బిన్ తుఘ్లక్ అనే పేరుతో తాను సుల్తానుగా ప్రకటించుకుని, మరీ 40 రోజులకు ఢిల్లీకి వచ్చి అత్యంత వైభవంగా రాజ్యాభిషేకం చేసుకుని, ప్రజలకు, పెండి బంగారాలూ, అధికార్లకు బిరుదులూ పుష్కలంగా అర్పించాడు.

ఇతను అతి విచిత్రమైన వ్యక్తి. ఇతను మహా మేధావీ, విచ్చివాడే, రక్తదాహం కలవాడే, సాధువో నిర్ణయించటం కష్టం. అతనికి అనేక శాస్త్రాలలో అసమాన పాండిత్యం ఉన్న మాట ఖాయం. యోధుడుగా కూడా అతని అపజయాలు బహుకొద్ది, విజయాలు అధికం.

నిత్య జీవితంలో కూడా అతనికి ఆ కాలపు వ్యవసాన లేమీ లేవు. అంతా లేకుండా దాన ధర్మాలు చేసేవాడు. అయితే

అతనికి పుస్తక జ్ఞానం ఉన్నంతగా జీవితానుభవ జ్ఞానం లేకపోయింది. ఆయన పథకాలు సిద్ధాంత రీత్యా అద్భుతంగా ఉండేవి, కాని వాటిని అమలు చేసేసరికి ఉపద్రవాలు కలిగేవి. దీనికి తగ్గట్టుగా అతను ముక్కోపి, తొందరపాటు గలవాడు, ఎదురు చెబితే నహించేవాడు కాదు. తన విధానాలు విఫలమైన కొద్దీ అతని మనస్సు మరింత గందరగోళం చెందింది. ప్రజలకు మేలు జరగాలని ఏవో చర్యలు చేసి, వాటి వల్ల ప్రజలకు అనందం కలగక పోయే సరికి, వారిని కృతఘ్నులని నిందించి వారి పట్ల క్రూరంగా ప్రవర్తించాడు.

గంగా యమునల మధ్య ఉండే "దో అబే"లో తుఘ్లక్ పన్నులు హెచ్చించాడు. అది సారవంతమైన ప్రాంతం, కాని అక్కడ కరువు వచ్చిన సమయంలో ఈ అదనపు పన్నులు వచ్చి పడ్డాయి.

వాటిని అధికారులు క్రూరంగా వనూలు చేశారు. రైతులు పొలాలు వదిలి పెట్టి పారి పోయారు. వారిని తిరిగి రప్పించటానికి సుల్తాను క్రూరమైన శిక్షలు అమలు చేశాడు.

తుఘ్లక్ (1327) తన రాజధానిని ఢిల్లీ నుంచి దౌలతాబాద్ కు (దేవగిరికి) మార్చటం కూడా సదుద్దేశంతో చేసిన పనే. దో ఆబో, పంజాబు, లాహోరు మైదానాలూ, ఉత్తర తీరాన గుజరాతు, తూర్పున బెంగాలు, దక్షిణాన దక్కను చేరి ఉన్న రాజ్యానికి ఢిల్లీ కన్న దేవగిరి కేంద్రస్థానం.. అదిగాక, ఢిల్లీలాగా అది మంగోలుల దాడికి గురికాదు.

రాజధాని చేసే నిమిత్తం, దేవగిరిలో తుఘ్లక్ అద్భుతమైన భవనాలు కట్టించాడు. విశాలమైన రహదారి వేయించి దాని కిరు వైపులా నీడ నిచ్చే చెట్లు నాటించాడు. ఢిల్లీ దౌలతాబాదుల మధ్య తపాలా ఏర్పాటు చేయించాడు. దౌలతాబాదుకు వలస వెళ్ళే వారికి పుష్కలంగా ధనం ఇచ్చాడు.

కాని ఢిల్లీ వాసులు కొందరు తమ ఇళ్ళు వాకిళ్ళు వదిలి వెళ్ళటం బాధగా ఉన్నదనే సరికి సుల్తాను వెర్రెత్తిపోయి, ఢిల్లీలోని వారందరూ తమ సామాన్లతో సహా దౌలతాబాదుకు ప్రయాణం కావాలని ఆజ్ఞాపించాడు. ఈ ప్రయాణంలో జరిగిన ఘోరాలన్నిటినీ

మనం నమ్మకపోయినా, 700 మైళ్ళ ప్రయాణం ఎంతో కష్టమైనదై ఉండాలి. దారిలో చాలామంది చచ్చారు. దౌలతాబాదు చేరిన తరువాత కాందిశీకుల మనస్తత్వం విర్బడి మరికొందరు చచ్చారు.

అప్పటికి సుల్తాను తన పొరపాటు గ్రహించి, తన రాజధానిని తిరిగి ఢిల్లీకి మార్చి, ప్రజలను తిరిగి హమ్మని ఆజ్ఞాపించాడు. ఢిల్లీకి ప్రాణాలతో తిరిగి వచ్చిన వారు బహుకొద్దిమంది. ఢిల్లీ శోభ అంతా పోయి పాడుబడినట్టయిపోయింది. దానికి తిరిగి కళాకాంతులు రావటానికి చాలా కాలం పట్టింది.

1329-1330 మధ్య సుల్తాను రాగితో చేసిన సంకేత నాణాలు ప్రవేశపెట్టాడు. ఇది గొప్ప విల్లవచర్య. అయితే ఈ నాణాలు ప్రభుత్వ టంకసాలలో మాత్రమేగాక ఎవరు పడితే వారు ఇళ్ళలో కుప్ప తెప్పలుగా తయారు చెయ్యటం చేత అర్థిక దుస్థితి ఏర్పడింది. “ప్రతి హిందువుడి ఇల్లా ఒక టంకసాల అయింది. సంకేత నాణాలు లక్షల, కోట్ల సంఖ్యలో ఉత్పత్తి అయ్యాయి. గ్రామాధికారులూ, భూస్వాములూ అపార ధనికులయిపోయారు. ప్రతి కమసాలీ రాగి నాణాలు చేశాడు. వీటితో ఖజానా నిండి పోయింది,” అని చరిత్రకారులు రాశారు.

ఈ ఘోరం నాలుగేళ్ళ పాటు సాగినాక తన తప్పు తెలుసుకుని తుఘ్లక్ రాగి నాణాలన్నిటినీ వెండి బంగారాలతో కొన యత్నించాడు. ఆయన పోగు చేసిన రాగి నాణాల రాసులు నూరేళ్ళ తరవాత కూడా తుఘ్లక్ బాదులో గుట్టలు గుట్టలుగా కానవచ్చాయి.

1328-29 లో బ్రాన్స్ అక్వియానా నుంచి చఘాతయూ నాయకుడు, తర్కాపీరీన్ ఖాన్ ఇండియా పై దండెత్తి వచ్చాడు. ఈ దాడి ఎలా జరిగిందో అలాగే అంత మయింది. తుఘ్లక్ శత్రువును ఓడించాడే, లంచం పెట్టి వంపేశాడో స్పష్టంగా తెలియదు.

ఇండియాకూ, చీనాకు మధ్య ఉండే కరజల్ పర్వతాన్ని పట్టుకోవటానికి 1337-38 లో తుఘ్లక్ ఒక పెద్ద సేనను పంపాడు. అననుకూలమైన ప్రదేశం కావటం వల్లా, వర్షాల వల్లా, సరఫరాలు తరిగిపోయినా ఢిల్లీ సేనలు చివరకు అగచాట్లకు గురి అయి, విపరీత నష్టం పొందాయి. తిరిగి వచ్చిన వారి సంఖ్య పదిమంది అని ఒకే చరిత్రకారుడూ, ముగ్గురేనని మరొక చరిత్రకారుడూ చెప్పారు. అయితే దాడి ఆశయం నెరవేరింది. ఆ ప్రాంతపు కొండవారు ఢిల్లీ ఆధిపత్యం ఆమోదించి, కప్పం చెల్లించారు.

ప్రయాణం కొనసాగించారు ముని వేళ్ళ మీద ఉన్నారు,” అన్నది.

ధర్మరాజు వెంటనే ప్రయాణ సన్నాహం లకు ఉత్తరం విచ్చాడు. పొరులలో ధృతరాష్ట్రాన్ని చూడగోరిన వారందరూ బయలుదేరవచ్చుననీ, రేపే ప్రయాణమనీ చాటింపు వేయించాడు. ఈ చాటింపు విని స్త్రీలూ, వృద్ధులూ కూడా ప్రయాణమయ్యారు. అందరూ చేరటానికి నగరం వెలవల అయిదు రోజులుండి, తరవాత అందరూ అరణ్యానికి బయలుదేరారు. వారి వెంట పెద్ద సేనకూడా కదిలింది. దానికి కృపా

చార్యుడు నాయకత్వం వహించాడు. రథాల మీదా, ఏనుగుల మీదా, గుర్రాల మీదా, ఒంటెల మీదా, కాలినడకనా జనం ప్రయాణించారు. ద్రౌపది మొదలైన స్త్రీలు పల్లకిలలో ఎక్కి దారివెంట దాన ధర్మాలు చేస్తూ వెళ్ళారు. అందరూ బయలుదేరి పోతూ ఉంటే యుయుత్సుడూ, ధౌమ్యుడూ నగర రక్షణకు ఉండిపోయారు.

అందరూ కురుక్షేత్రం చేరారు. శత యుద్ధాడూ, ధృతరాష్ట్రాడూ ఉంటున్న వనం అంత దూరాన ఉండగానే రథాలూ, వాహనాలూ దిగి, స్త్రీలతో సహా కాలినడకన ఆశ్రమానికి వచ్చారు. ఆశ్రమం అరటి తోటలతో ప్రకాంతంగా ఉన్నది. అక్కడ ఎవరూ లేరు. పాండవులు వచ్చినట్టు తెలిసి పరిసరాలలో ఉండే తాపసులు కొందరు వచ్చి, ధృతరాష్ట్రుడు యమునా నదికి స్నానం చెయ్యటానికి వెళ్ళినట్టు చెప్పారు.

అప్పుడు పాండవు లయిదుగురూ వారు చెప్పిన మార్గాన కొంత దూరం వెళ్ళేసరికి దూరంగా ధృతరాష్ట్రాడూ, గాంధారి, కుంతి కనిపించారు. సహదేవుడు అందరికన్నా ముందు పరిగెత్తి వెళ్ళి కుంతిని చేరి ఆమె కాళ్ళు పట్టుకుని బావురుమని ఏడ్చాడు. కుంతి కూడా కన్నీరు కార్చుతూ సహదేవుణ్ణి

లేవదీసి కొగలించుకుని, గాంధారితో, "సహదేవుడు వచ్చాడు," అని చెప్పింది. తరవాత ఆమెకు మిగిలిన పాండవులు కూడా వస్తూ కనిపించారు.

కుంతి తాను ముందు సడిచి, గాంధారీ ధృతరాష్ట్రులను సడిపిస్తూ తన కొడుకులను సమీపించింది. పాండవులు ముసలివాళ్ళు తెస్తున్న జల పాత్రలను తాము తీసుకుని వారితోపాటు తిరిగి వచ్చారు. వారందరూ కలిసి పారులా, స్త్రీలూ ఉన్న చోటికి వచ్చారు. ధర్మరాజు వారందరినీ నామ గోత్రాలతో సహా ధృతరాష్ట్రుడికి వివరించి చెప్పాడు. వారంతా తన చుట్టూ ఉంటే ధృతరాష్ట్రుడికి తాను మళ్ళీ హస్తినాపురం లోనే ఉన్నట్టు తోచింది.

స్త్రీలందరూ గాంధారికీ, కుంతికీ నమస్కారాలు చేశారు. తరవాత అందరూ ఆశ్రమం ప్రవేశించారు. చుట్టుపక్కల నుండి పాండవులను చూడవచ్చిన తాపసులు కొరిన మీదట సంజయుడు పంచపాండవులనూ, వారి భార్యలనూ, ఉత్తరనూ, ధృతరాష్ట్రుడి కొడళ్ళనూ వేరువేరుగా చూపాడు. తరవాత కుశల వ్రశ్మలు జరిగాయి. ధృతరాష్ట్రుడు ధర్మరాజు రాజ్యపాలనను గురించి అడిగాడు. వాటికి తగిన విధంగా

సమాధానాలిచ్చి ధర్మరాజు ధృతరాష్ట్రుడి వనవాసం గురించి అడిగాడు. ఆ తరవాత ఆయన, "విదురు డెక్కడా కనిపించలేదే? ఏమైనాడు?" అని అడిగాడు.

"నాయనా, విదురుడు మహా ఘోరమైన తపస్సు చేసి కృశించి ఎక్కడెక్కడో తిరుగు తున్నాడు. ఈ అరణ్యంలో అప్పడప్పడూ కనిపిస్తాడని బ్రాహ్మణులు చెప్పారు," అని ధృతరాష్ట్రుడు జవాబు చెప్పాడు. ఆయన ఆ మాట అంటూండగానే వారికి చాలా దూరాన విదురుడు కానవచ్చాడు. ఆయన శరీరం బాగా దుమ్ముకొట్టుకుని ఉన్నది.

వెంటనే ధర్మరాజు బయలుదేరి విదురుడి కేసి వెళ్ళాడు. విదురుడు దట్టమైన అడవిలో ప్రవేశించి మధ్యమధ్య కనిపిస్తూ అంతలోనే కనిపించకుండా పోసాగాడు. "విదురా, నేను ధర్మరాజును. నీ దర్శనం కోసమే వస్తున్నాను," అని కేకలు పెడుతూ ధర్మరాజు ముందుకు పరిగెత్తాడు.

చిట్ట వివరకు విదురుడు ఒక నిర్జన ప్రదేశంలో నిలబడి ఉండి ధర్మరాజుకు కనిపించాడు. ఆయనను విదురుడని పోల్చటం కూడా కష్టంగా ఉన్నది. ధర్మరాజు, "మహాత్మా, నేను ధర్మరాజును," అంటూ విదురుడికి ఎదురుగా నిలబడ్డాడు. అప్పడేక ఆపూర్వమైన విషయం జరిగింది. విదురుడు రెప్ప వెయ్యకుండా ధర్మరాజు కేసి చూడసాగాడు. అతని చూపులు ధర్మరాజు చూపులతో కలిశాయి. తరవాత విదురుడి ప్రాణాలు తన ప్రాణాలలోనూ, విదురుడి శరీరం తన శరీరంలోనూ ప్రవేశించినట్టు ధర్మరాజుకు తోచింది.

తరవాత కొంచెం సేపటికి ధర్మరాజు చుట్టూ చూడగా విదురుడి శరీరం మూసిన కళ్ళతో ఒక చెట్టు నాని పడి ఉండటం కనిపించింది. అది కళేబరం మాత్రమే. విదురుడు తనలో కలుస్తాడని వ్యాసుడు ఒకప్పుడు చెప్పిన మాటలు ధర్మరాజుకు జ్ఞాపకం వచ్చాయి. ఆయన విదురుడి కళేబరానికి దహన సంస్కారాలు చేసే యత్నంలో ఉండగా అశరీరవాణి, "ధర్మరాజా, యతుల కళేబరాలకు దహన సంస్కారం చెయ్యరాదు. దేహం చాలించిన యతి కొరకు దుఃఖించరాదు," అని చెప్పింది. వెంటనే ధర్మరాజు ఆ కళేబరాన్ని అక్కడే వదిలేసి, అశ్రమానికి తిరిగి వచ్చి ధృతరాష్ట్రానికి జరిగిన దంతా చెప్పాడు. ధృతరాష్ట్రాడు చాలా సంతోషించాడు. అతిథులు ఆ పగలూ, ఆ రాత్రి ధృతరాష్ట్రాడిచ్చిన కందమూలఫలాల ఆతిథ్యం స్వీకరించి చెట్ల కింద పడుకుని సుఖంగా నిద్రపోయారు.

29

[కేశవుడూ అతడి అనుచరులూ పట్టుకునేందుకు, బ్రహ్మదండి మాంత్రికుడు చెసిన తంతుం పారేంది. బ్రహ్మదండి, పులుగురాయుడూ తమ అనుచరులతో, కేశవుణ్ణి అతడి స్నేహితు లిద్దర్నీ చుట్టూ ముట్టారు. బ్రహ్మదండి కేశవుణ్ణి ప్రాణాలతో పట్టుకుని, తడిమూ యిద్దర్నీ నిలుపునా నరికి వెయ్యమని కేకపెట్టాడు. తరవాత—]

బ్రహ్మదండి మాంత్రికుడి కేక వింటూనే ఆయుధాలన్నీ లాగి వేశారు. ఆ తరవాత కేశవుడు, ఆ ధ్వని వచ్చిన వైపుకు తల తిప్పాడు. తనకు అడ్డంగా వున్న రెక్కల మనుషులను పక్కకు తొలగ తోస్తూ, మాంత్రికుడు ముందుకు వచ్చాడు. అతడికి యిరు వైపులా జిత, శక్తివర్మలు కత్తులు దూసి నిలబడి వున్నారు. బ్రహ్మదండిని చూస్తూనే కేశవుడు కళ్ళెర్ర చేసి ముందుకు ఊరక బోయాడు. అంతలో నలుగు రైదు గురు రెక్కల మనుషులు అతడి మీద పడి ఆయుధాలన్నీ లాగి వేశారు. ఆ తరవాత జయమల్లూ, కోయగోమాంగ్ కూడా నిరాయుధులుగా చేయబడ్డారు. నిస్సహాయంగా నిలబడి వున్న ఆ ముగ్గురి కేసి చూసి, జిత, శక్తివర్మలు వికటంగా ఒక పెద్ద నవ్వు నవ్వి, కత్తులు పై కెత్తుతూ, “అహా, కత్తుల్ని యింతకు ముందే బాగా పాన పట్టి వుంచటం మంచిదయింది. ఒక్క వేటూతో రెండు తుండెలు చేయగలం!” అంటూ ముందుకు రాబోయారు. కాని,

‘వందమామ’

కున్నావ్. ఆ కొన్న వర్తకులు చచ్చారు కూడా!” అన్నాడు.

“ఆ వర్తకులు చచ్చారు గనకే, నా పస్తువులు తిరిగి నా పరం అయినై. నీ కీ పాటి వ్యవహార జ్ఞానం కూడా లేదా? అయ్యో, అనాగరిక మానవుడా!” అన్నాడు స్థూలకాయుడు.

జిత, శక్తివర్మలు రెచ్చిపోయి, కత్తులు జార విడిచి స్థూలకాయుడి మీద కలియ బడ్డారు. స్థూలకాయుడు వాళ్ళను పిల్లి ఎలుకను పట్టినంత ఒడుపుగా పట్టుకుని నేల కేసి కొట్టాడు.

అంతలో స్థూలకాయుడు తన కొరడాను పై కెత్తి పెద్దగా రంకె పెట్టి, వాళ్ళ కత్తుల్ని కొరడాతో చుట్ట బెడుతూ, “ఏయ్, జితా, శక్తి! ఆగండి. వాళ్ళను చంపేందుకు పిలులేదు. వాళ్ళు ఒకప్పుడు నా బానిసలు. అరవై బంగారు కాసుల విలువ చేస్తారు. ఆ డబ్బు ముందు నా కిచ్చి తరవాత మీ యిష్టం వచ్చినట్టు చంపుకోండి,” అన్నాడు.

స్థూలకాయుడి మాటలకు జితవర్మ తోక తొక్కిన తాచులా లేచి, “ఓయ్, మాంసం పోగూ! ముందు నువ్వు ఆ కొరడాను నా కత్తికి అడ్డం తియ్యి. వాళ్ళిప్పుడు నీ బానిసలు కారు. వాళ్ళ నెప్పడో అమ్ము

అంతవరకూ వినోదం చూస్తున్న వాడిలా నిలబడిన బ్రహ్మదండి మాంత్రికుడు, తన మంత్ర దండాన్ని పైకెత్తి ఒకసారి ఛీ అంటూ చీదరించుకుని, పులుగురాయుడి కేసి తల తిప్పి, “పులుగేశా! యిక మనం చూస్తూ వూరుకుని లాభం లేదు. ఈ మతి లేని వెధవలు ముగ్గురూ కుక్కల్లా కాట్లాడు కుని, ఆ కేశవుణ్ణి కూడా చంపటమో, లేక వాడు తన అనుచరులతో పారిపోయేందుకు అవకాశం కలిగించటమో చేస్తారు. ముందు ఆ కాట్ల కుక్కల్ని విడదీయండి,” అన్నాడు.

పులుగురాయుడు తన చేతిలో వున్న ఈటెను పోట్లాడుకుంటున్న వాళ్ళ కేసి

గురి పెట్టి, "జితా, శక్తి! మీరిక ఆ ఎను బోతుగాణ్ణి పదలండి. ఈ దొరికిన ముగ్గురూ నా వాళ్ళు. వాళ్ళను పట్టుకున్నది, నేను. తెలిసిందా?" అన్నాడు రోద్రంగ.

పులుగురాయుడి హెచ్చరిక వింటూనే జిత, శక్తివర్మలు స్థూలకాయుడి పట్టు విడిపించుకుని, కింద పడి పున్న తమ కత్తుల్ని తీసుకుని, దూరంగాపోయి, పళ్ళు కొరుకుతూ నిలబడ్డారు.

స్థూలకాయుడు రొప్పతూ తన కొరడా భుజాన వేసుకుని బ్రహ్మదండి మాంత్రికుడి కేసి గుడ్డురుముతూ చూశాడు.

బ్రహ్మదండి కేశవుణ్ణి సమీపించి అతడి భుజం పట్టుకుని కుదుపుతూ, "వత్సా, కేశవా! నీ మేలుకొరే నన్ను, నా శిష్య ద్రోహి జయమల్లు చెప్పడు మాటలు విని ఎంత అపార్థం చేసుకున్నావో, అలోచిస్తూంటే నా ఆత్మ గిలగిల కొట్టుకుంటున్నది. నిన్ను కోటిశ్వరుణ్ణి చేయటమేగాక, లోకానికే అధి పతిని చేద్దామనుకున్నాను. ఇది, నా కొర్కె మాత్రమే కాదు; ఆ ఉపాసకుల ఉడల మురి కాలభైరవుడి అబ్బ! ఆ శత్రుల పాలిటి బ్రహ్మజెముడే నిన్ను తిరిగి నా పరం చేశాడు. మన యిద్దరం ఏక మవటం అంటే అగ్నికి వాయువు తోడైనట్టే. మన దెబ్బకు

తిరుగు వుండదు. విమంటావ్?" అని ప్రశ్నించాడు.

బ్రహ్మదండి మాటలు వింటూంటే కేశ పుడికి ఒళ్ళు మండి పోయింది. అతడు మాంత్రికుడి చేతిని తన భుజం మీది నుంచి విసురుగా లాగి వేసి, "బ్రహ్మదండి, నీ కల్ల బొల్లి మాటలు నేను నమ్ముతా ననుకోకు. నీ వేపాటి మంత్ర శక్తి గల వాడవో నాకు తెలుసు!" అన్నాడు ఉద్రేకంగా.

బ్రహ్మదండి లోపల పొంగే కోపాన్ని అణచుకుంటూ, "కేశవా, యీ ఒక్క సారికీ నీ యీనడింపు మాటలను నహించాను. మరోసారి నా మంత్ర శక్తిని కించ

పడుస్తూ మాట్లాడావ్, నిన్ను నిలుపునా
 మొడిద చేసి, అది శరీరానికి రాసుకుని
 ఆ కనబడే మొసళ్ళ మడుగులో స్నానం
 చేసి, నా కాలభైరవుడి దగ్గిరకు వెళ్ళి
 పోతాను. ఈ జయమల్లు శుంఠకు ఒక్క
 చారల గాడిద వేపం వేసే మంత్రం తప్ప
 మరేం తెలుసు?" అంటూ జయమల్లు కేసి
 తిరిగి, "ఈ ద్రోహిని, ఆ కోయ వెధవనూ
 ఈ పెరితో శరీరాలు తూట్లు తూట్లుగా
 పొడిచి, గద్దలకు ఆహారంగా వెయ్యండి,"
 అన్నాడు పళ్ళు పటపట కొరుకుతూ.

బ్రహ్మదండి మాంత్రికుడు మాట
 ముగించే లోపలే జిత, శక్తివర్మలు కత్తు

చెత్తి జయమల్లునూ, కోయగోమాంగనూ
 పొడవ బోయేంతలో, పులుగురాయుడు తన
 ఈ పెరితో వాళ్ళ కత్తులను కింద దిడలాకొట్టి,
 "అగండి, అగండి! 'గద్దలకు ఆహారం'
 అన్న మాట వింటూనే నాకో ఆలోచన
 వచ్చింది. చిళ్ళిద్దరి యావు రేఖలూ
 చూస్తూంటే చిళ్ళు గద్ద జాతి మానవుల్లా
 కనిపిస్తున్నారు. మా గదుడ జాతి వాళ్ళకు,
 గద్ద జాతి వాళ్ళు సర్వ కాలాల్లో సేవకా
 వృత్తి చేసి బతకాలని శాస్త్రం పున్నట్టు
 విన్నాను. కనక, చిళ్ళిద్దరూ నా సేవకులు,"
 అంటూ తన అనుచరుల కేసి తిరిగి,

"ఒరేయ్, చిళ్ళను నా గృహానికి తీసుకు
 పోయి బాగర్తగా కాపాడండి. నా ఉడు
 పులూ అవి చెదలు పట్టకుండా దులిచి ఎండ
 వేసే పని నేర్పండి. వాళ్ళు పారిపోయారో,
 మీ ప్రాణాలు తీస్తాను," అన్నాడు.

పులుగురాయుడి అనుచరులు జయ
 మల్లునూ, కోయగోమాంగనూ భుజాలు
 పట్టుకుని యాడ్చుకు పోబోయేంతలో,
 బ్రహ్మదండి వాళ్ళకు అడ్డు వడి, పులుగు
 రాయుడితో, "పులుగు ప్రభో! మీరు అతిగా
 తెందర పడకండి. చిళ్ళ సంగతి మీకు
 అవగింజంత కూడా తెలీదు. చిళ్ళు పారి
 పోతారనే భయం మీ కొద్దు. వాళ్ళు పారి

పోదలిస్తే, మీ ప్రాజాలు తీసిం తరవాతే పారిపోతారు. నా మాట విని, వీళ్ళ నిక్కడే ముక్కలు ముక్కలుగా నరికింది కాకులకు మేతగా వేయండి," అన్నాడు.

బ్రహ్మదండి యిలా అసగానే పులుగు రాయుడు చివరించుకుంటున్న వాడిలా ముఖం పెట్టి, "ఏం, బ్రహ్మదండి! ప్రతి స్వల్పానికీ నువ్వు కనబరచే భయం, చేసే గొలా చూస్తూంటే, నువ్వు కాకి జాతి మానవుడిలా కనిపిస్తున్నావు. గద్ద జాతి మానవులకు, కాకి జాతి మానవులు అన్ని వెళ్ళలా ఊడిగం చేస్తూ జీవించాలని శాస్త్ర పుస్తకాల్లో వుంది. ఆ సంగతి నీకూ తెలుసు! కనక నిన్ను ఈ యిద్దరికీ సేవకుడిగా నియమిస్తున్నాను," అన్నాడు.

పులుగురాయుడి మాటలతో బ్రహ్మదండి శివమెత్తిన వాడిలా అయిపోయి, గంతులు వేస్తూ, మంత్ర దండాన్ని గిరున తిప్పతూ, "పులుగు దొరా, ఈ కాలపైరవో పానకుణ్ణి ఎంత చూటన్నారు! సరే, నేను నా కేశపుణ్ణి వెంట బెట్టుకుని రాకాసిలోయకు వెళ్ళి పోతాను. మీకు వాగ్దానం చేసిన విధంగా, మీ దేవతకు బలి మనుమల్ని తప్పక పంపుతాను. రేపు నూర్చోదయంతోనే, నా ప్రయాణం," అన్నాడు.

"అందుకు నా అభ్యంతరం ఏమీ లేదు. యిక కదలండి," అంటూ పులుగురాయుడు బయలుదేరాడు. అతడి వెంట అందరూ కదిలారు. కేశపుణ్ణి, జయమల్లునూ, కొయగోమాంగ్ నూ పది మంది రెక్కల మనుమలు, ముందూ వెనకా కాపుండి నడిపించారు. బ్రహ్మదండి, స్థూలకాయుడికి సాంజ్జి చేసి గుంపు నుంచి పక్కకు తిసుకుపోయి రహస్యంగా, "వీర చూడామణీ! నే చెప్పేది శ్రద్ధగా విను. యిక మనం ఈ పక్షి ముఖం వెధవ దగ్గర వుండటం ప్రమాదకరం. రేపు తెల్లవారుతానే, నేనూ, జిత, శక్తివర్మలూ, నువ్వు కలిసి, ఆ కేశపుణ్ణి తీసుకుని రాకాసి

లోయకు వెళ్ళి పోదాం. ఆ కేశవుడు పారి పోకుండా జాగ్రత్త పడ్డామంటే, రాకాని లోయలోని ధనరాసులన్నీ మనవే. వాడు వెంట లేకుండా అక్కడ మనం ఒక గుడ్డి గవ్వకు కొరగాం. అదీ సంగతి," అన్నాడు.

"ఆ వెధవ కుర్రకుంకను గురించి నువ్వంతగా వాపోవటం ఏం బాగా లేదు. నా లెక్కన వాడు ఇరవై బంగారు కాసుల కన్న ఎక్కువ విలువ చెయ్యడు," అన్నాడు స్థూలకాయుడు పెదాలు చప్పరిస్తూ.

"అన్నన్నా, ఎంత మాట! ఆ-కేశవుడు సామాన్యుడనుకున్నావా? వాడు రాజ యోగాన్ని భుజాన వేసుకుని పుట్టాడు, వాడి

మూపు మీద పడగ విప్పిన పాము ఆకారం గల మచ్చ చూస్తే, నువ్విలా మాట్లాడవు. దాన్ని స్వయంగా ఆ కాలభైరవుడే అచ్చు గుడ్డాడు, తెలిసిందా?" అంటూ బ్రహ్మ దండి మాంత్రికుడు చెంపలు చేసుకున్నాడు.

"వాడు బ్రహ్మపురానికి రాజైన నాడు గాని, నువ్వు చెప్పేది నేను నమ్మును. ఏదెలా అయితే నాకేం? నాకు చేసిన వాగ్దానం మాట మరవకు," అన్నాడు స్థూలకాయుడు.

బ్రహ్మదండి, స్థూలకాయుడూ రహస్యంగా మాట్లాడుకోవటాన్నేగాక, అంతకు ముందు జరిగిన సంఘటనలన్నీ కూడా విడాలి, శ్వానకర్ణి నియమించిన వేగుల వాళ్ళు, కొండ రాళ్ళ చాటు నుంచి గమనించారు. వాళ్ళు కేశవుడూ, అతడి అనుచరులు పులుగురాయడికి పట్టు బడటం దగ్గర నుంచి సర్వం ఎప్పటి కప్పుడు తమ నాయకులకు తెలియపరుస్తూనే వున్నారు.

కేశవుడూ వాళ్ళు గుహలో ప్రవేశించిన తరువాత నిప్పులు కక్కే నింహం పారి పోవటాన్ని గురించి విన్న విడాలి, శ్వానకర్ణి యిక తమకు వచ్చిన ప్రమాదం ఏమీ లేదని నిశ్చయించుకుని, గుహలో ప్రవేశించి, కొంత సేపటికి కోయగోమాంగ వదిలిపోయిన రాతి

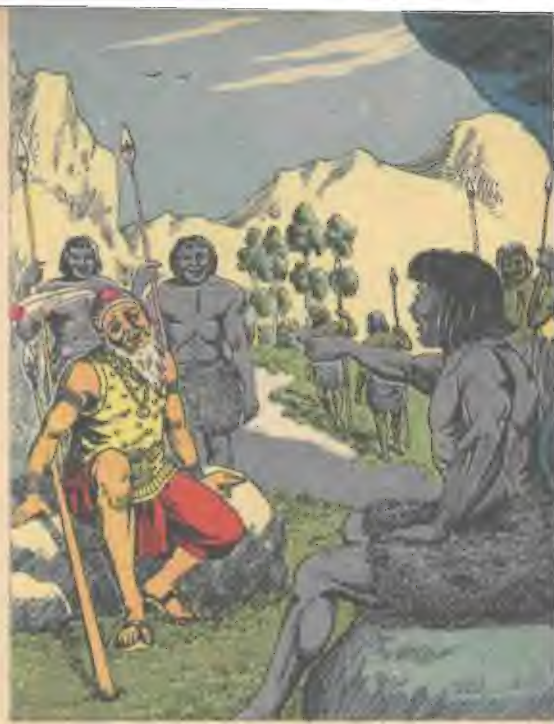
గదను చూశారు. ఆ తరవాత వాళ్ళు కాలి గుర్తులను అనుసరిస్తూ నడిచి, సారంగం పైనే వున్న కంఠ స్థూచి బయట జరుగు తున్నదంతా గమనించారు.

"ఇంత మంది దుర్మార్గుల్ని వాళ్ళ స్వస్థలంలో ఎదిరించి గెలవటం కష్టం. పైగా, ఈ లోపల వాళ్ళు కేశవుణ్ణి అతడి స్నేహితు లనూ చంప వచ్చు," అన్నాడు బిడాలి.

శ్వాసకర్ణి తన మూల పురుషుడి రాతి గదను కళ్ళ కోసారి అద్దుకుని, "ఇక, నా ముఠాకు అవజయ భయం లేదు. మన మిత్రులైన ఆ ముగ్గుర్ని రక్షించే భారం నాది. తరవాత, వాళ్ళ సాయం కూడా తీసుకుని, మొత్తం ఈ రెక్కల పక్షిగాళ్ళను దుంపనాశం చేస్తాను," అన్నాడు.

"వాళ్ళను రక్షించే భారం నా మీద కూడా కొంత వున్నది. రెక్కల మనుషుల దేవతకు బలికా నున్న నా ముఠావాళ్ళను ఆ ముగ్గురూ రక్షించారు. ఇంతకూ నీ ఆలోచన ఏమిటి?" అని అడిగాడు బిడాలి.

బిడాలి అలా ప్రశ్నించగానే శ్వాసకర్ణి తల పంగిస్తూ కాసేపు పూరుకుని, తరవాత అంత దూరంలో వున్న తన ముఠా వాళ్ళలో యిద్దర్ని దగ్గరకు పిలిచి, "మీరు చీకటి పడుతూనే, ఈ కంఠ నుంచి బయటికి

పోయి అక్కడ పడి వున్న పక్షి రెక్కలు తగిలించుకుని, రెక్కల మనుషుల్లా నటిస్తూ, పులుగురాయుడు నివసించే ప్రాంతాలకు వెళ్ళి, కేశవుడూ వాళ్ళ స్థితి ఎలా వున్నదో తెలుసుకు రావాలి," అని ఆజ్ఞాపించాడు.

"ఇదా నీ ఎత్తుగడ? బాగానే వుంది. నీ ముఠా వాణ్ణికణ్ణి, నా ముఠావాణ్ణికణ్ణి పంపుదాం. అది న్యాయంగా వుంటుంది," అన్నాడు బిడాలి. ఇందుకు శ్వాసకర్ణి అంగీకరించాడు.

తరవాత కొంత సేపటికి సూర్యాస్త మానమై క్రమంగా చీకటి పడింది. శ్వాసకర్ణి బిడాలి ముఠాల అడవిమనుషు లిద్దరూ

సారంగాన్నుంచి బయటికి పాకిపోయి, అక్కడ మధ్యాహ్నం జరిగిన తన్ను లాటలో రెక్కల మనుషులు పదిలిపోయిన పక్షి రెక్కల్లో తమకు కావలసినవి ఏదకుని, చేతులకు తగిలించుకుని పులుగురాయుడు నివసించే ప్రాంతాలకు వెళ్ళారు.

దారిలో ఆ యిద్దర్నీ ఎవరూ అనుమానించి అటకాయించ లేదు. వాళ్ళు ఒక్కొక్క గుడారాన్నే దాటిపోతూ, చివరకు బ్రహ్మాదండి, స్థూలకాయడూ వున్న గుడారం ముందు నుంచి వెళ్ళేటప్పుడు, కాగదాల వెలుగులో వాళ్ళిద్దర్నీ గుర్తించి, ఆ పక్కనే కేశవుడూ అతడి అనుచరు లుండవచ్చని ఊహించారు. తరవాత వారు గడుగులు ముందుకు వెళ్ళేసరికి వాళ్ళు ఊహించినది నిజమని తెలిపాయింది. ఒక గుడారం ముందు జిత, శక్తివర్మలు కత్తులు పట్టుకుని కావలా కాస్తున్నారు. లోపల కేశవుడూ, జయమల్లూ, కోయగోమాంగ్

చావల మీద కూచుని మాట్లాడు కుంటున్నారు.

అడవిమనుషు లిద్దరూ జంటగా జిత, శక్తివర్మలను సమీపించి, "దారి తెలగండి! లోపల వున్న ఆ ముగ్గురు దుచ్చార్లున్నీ తన వద్దకు తీసుకు రమ్మని పులుగుదొర ఆజ్ఞ అయింది," అన్నారు.

జిత, శక్తివర్మలు పక్కన వెలుగుతున్న కాగదాలతో అడవిమనుషుల ముఖాలను పరీక్షగా చూసి, దారి యిచ్చారు. కాని, అంతలో జితవర్మ కేదో అనుమానం తగిలి, "ఏళ్ళు రెక్కల మనుషుల బాతి వాళ్ళలా లేదు. అడవి మనుషుల ముఖ లక్షణాలు కనబడుతున్నవి," అన్నాడు.

"అపునపును, నాకూ అదే అనుమానం కలిగింది, సుమా!" అంటూ శక్తివర్మ కత్తి దూసి, "ఏయ్, మీరెవరు? అగండి!" అంటూ ముందుకు వెళ్ళాడు.

—(ఇంకా వుంది)

చందమామ మందహాసం

2

చంటిబిడ్డకు బ్రదర్ బసీమ్ అని నామకరణం జరిగినాక, అతడి మేనమామ, గుల్షార్ కు అన్నా అయిన సాలిహ్, వాణ్ణి చేతులలోకి తీసుకుని ముద్దు లాడుతూ, మధ్య మధ్య పైకి ఎత్తుతూ, గదిలో అటూ అటూ పచార్లు చేశాడు. అతను ఉన్నట్టుండి ఒక్క ఎగురున గవాక్షంలోకి ఎక్కి, చంటివాడితో సహా సముద్రంలోకి దూకి మాయమైపోయాడు.

రాజు పారిమాన్ పాలి కేకలు పెట్టి, నెత్తి, బాదుకుని, ప్రాణం కడబట్టినంత పని చేశాడు. గుల్షార్ అయనను అనునయిస్తూ, తావీగా, "బిడ్డ కోసం ఏమాత్రమూ బెంగ పడకండి. కడుపున మోసి కన్నదాన్ని నాకు లేని భయం మీకు దేనికి? మా అన్న వాడికే అపాయమూ రానివ్వడు. బిడ్డ తడవనైనా తడవడు, చూస్తూ ఉండండి. వాడిలో మీ

రక్తం సగం ఉన్నప్పటికీ, నా నుంచి వాడికి నీటిలో జీవించే గుణం అబ్బింది. మా అన్న ఇప్పుడే తిరిగి వచ్చేస్తాడు లెండి," అన్నది. మిగిలిన సముద్ర స్త్రీలు కూడా అదే చెప్పారు. అయినప్పటికీ, సాలిహ్ బిడ్డతో తిరిగి వచ్చినదాకా రాజు మనస్సు కుదట పడలేదు. సాలిహ్ సముద్రంలో నుంచి ఒక్క గెంతున గవాక్షం మీదికి వచ్చి గది లోకి దిగాడు. అతని చేతిలో ఉన్న బిడ్డ చెక్కు చెదరక శాంతంగా ఉండటమేగాక, నవ్వుతున్నాడు కూడా.

"నేను సముద్రంలోకి దూకి నవ్వుడు మీరు కంగారు పడ్డారనుకుంటాను?" అని అతను రాజు సడిగాడు.

"కంగారా? బిడ్డ మళ్ళీ కళ్ళ బడతా డనుకోలేదు," అన్నాడు రాజు.

"ఇక వీడికి నీటి భయం లేదు. నేను వీడికి చేయవలసిన మంత్రతంత్రాలన్నీ చేశాను. ఈ జీవిత మంతా వీడు నేల మీద నివసించి నంత తేలికగా నీటిలో కూడా నివసించ గలడు. సముద్ర మానవులకుండే హక్కులన్నీ వాడికి కూడా ఉన్నాయి," అని సాలిహ్ అన్నాడు.

అతను బిడ్డను తల్లికి తిరిగి ఇచ్చి, ఒక సంచీ తీసి అందులో ఉన్నదంతా తివాసీపై కుమ్మరించాడు. వాటిలో పావురాయి గుడ్లంత పజ్రాలూ, ఆరంగుళాల నిడివిగల పచ్చల పలకలూ, పెద్ద ముత్యాల చెడ్డూ, వింత అయిన ఎరువు రంగు గల కెంపులూ,

ఇంకా అనేక రకాల సముద్ర రత్నాలూ ఉన్నాయి. వాటి కాంతులు గది అంతా వెలిగించాయి.

"పట్టి చేతులతో బయలుదేరటం ఇష్టం లేక దొరికినవి తెచ్చాను. ఈసారి వచ్చే టప్పుడు మేలైన రత్నాలు ఎంచి తెస్తాను," అన్నాడు సాలిహ్ రాజుతో.

తన బావమరిదికి తన కృతజ్ఞత ఎలా తెలపాలో తెలియక, రాజు తన భార్య కేసి తిరిగి, "మీ అన్న చేసిన బహుమానాలతో నా మతి చెడింది. ఇందులో ఒక్కొక్కటి నా రాజ్యం విలువ చేస్తుంది," అన్నాడు. గుల్నార్ తన అన్నకు కృతజ్ఞత తెలిపి, తన

భర్తతో, "ఇవి నిజంగా మీ యోగ్యతకు తగవు. మీరు మాకు చేసిన మేలు జన్మలో తీరేదికాదు," అన్నది.

రాజు తన బావమరిదిని కౌగలించుకుని, అతనూ, అతని వెంట వచ్చిన స్త్రీలూ సలభై రోజులపాటు తన ఇంట ఉండి విందు లారగించాలని కోరాడు.

సలభై రోజులూ గడిచినాక సాలిహా రాజును తమ ప్రయాణానికి అనుమతి కోరాడు. తమకు ఇంటి మీద బుద్ధి మళ్ళిందనీ, జలవాసులు దీర్ఘకాలం భూమి మీద ఉండటం ఆరోగ్యానికి అంత మంచిది కాదనీ అతనన్నాడు. అప్పడప్పడూ తాము

వచ్చి తన చెల్లెలిని, మేనల్లుణ్ణి చూసి పోతూ ఉండగలమని కూడా అతను రాజుకు చెప్పాడు.

"నాకు కూడా మీ రాజ్యానికి రావాలనే ఉన్నదిగాని, అది సాధ్యం కాదు. నాకు మొదటి నుంచి నీరంటే తగని భయం కూడానూ," అన్నాడు రాజు.

తరవాత గుల్నారు బంధువులు సముద్రం లోకి దూకి, వచ్చినట్టుగానే వెళ్ళిపోయారు...

బుద్రిబసీమకు నాలుగేళ్ళు నిండేదాకా గుల్నార్ తానే పాలించింది. అందుచేత అతనికి ఆ పాలితోబాటు సముద్ర మానవుల గుణాలు బాగా వంట బడ్డాయి. తల్లి పాలు

కిరీటం అతని నెత్తిన పెట్టి, అతన్ని సింహాసనం మీద కూర్చోబెట్టి, అతని కుడి పక్కన తాను సామాన్యుడిలా నిలబడ్డాడు.

వెంటనే బుద్ధబసీమ్ ఆనాటి సభను తానే స్వయంగా నిర్వహించి, రాచకార్యాలన్నీ దక్షతతో నిర్వహించి, తన తండ్రికి, మంత్రిలకూ అశ్చర్యం కలిగించాడు. ఆ మధ్యాహ్నం అతను తండ్రితోబాటు ఇంటికి వెళ్ళి తన తల్లికి కనిపించాడు. ఆమె అతని తలపై కిరీటం చూసి ఆనందాక్రమణులు రాల్చి, దీవించింది.

ఒక ఏడాదిపాటు ముగ్గురూ ఆనందంగా జీవించారు. ఆ తరువాత రాజుకు అవసాన కాలం వచ్చేసింది. ఆయన ఒక్కసారి తన భార్యనూ, కుమారుణ్ణి ఆలింగనం చేసుకుని ప్రాణాలు వదిలాడు.

తల్లి కొడుకులు రాజు కోసం నెల రోజులు మైల పట్టి ఎవరినీ చూడలేదు. తరువాత వారు రాజుకు గొప్ప సమాధి కట్టించి, దాని పేర పెద్ద నిధి ఏర్పాటు చేసి, పేదలకూ, వితంతువులకూ, అనాథలకూ దానధర్మాలు జరిగేటట్లు చేశారు.

సముద్రలోకం నుంచి గుల్నార్ బంధువులు వచ్చారు. ఆ మధ్యకాలంలో వారు చాలాసార్లు వచ్చి వెళ్ళారుగాని, రాజుగారి

అతనికి ఘంచి అరోగ్యమూ, అందమూ కూడా చేకూర్చాయి. పదిహేనేళ్ళ కల్లా అతను మంచి దృఢకాయుడూ, మేధావీ, విద్యాధికుడూ, వివేకి అయ్యాడు.

రాజు ముసలివాడైపోయాడు. తాను జీవించి ఉండగానే తన కొడుకును రాజు చేయాలని ఆయన సంకల్పించాడు. ఆయనకు తన కొడుకుపై అపారమైన ప్రేమ ఉండటం అలా ఉంచి, వాడిలో ఆయనకు రాజు లక్షణాలనేకం కనిపించాయి. అందుచేత, ఒకనాడాయన బుద్ధబసీమ్ ను రాజసభకు తీసుకుపోయి, రాజుగా ప్రకటించి, సింహాసనం మీది నుంచి తాను దిగి, తన

అఖరు ఘడియలలో తాము దగ్గర లేనందుకు వారు చాలా విచారించారు. ఏడుపులతోనూ, ఓదార్పులతోనూ కొన్ని వారాలు గడిచిన మీదట బ్రద్రబసీమ్ తిరిగి రాజలాంఛనాలూ, కిరీటమూ ధరించి దర్బారు జరపసాగాడు. ఈ విధంగా మరొక సంవత్సర కాలం గడిచిపోయింది.

ఒకనాటి అపరాహ్మం తలవని తలంపుగా సాలిహ్ సముద్రంలో నుంచి తన చెల్లెలిని, మేనల్లుణ్ణి చూడ వచ్చాడు. బ్రద్రబసీమ్ ఒక మంచం మీద పడుకున్నాడు: అన్నా చెల్లెళ్ళు ఏవేవో విషయాలు మాట్లాడు కున్నారు. మాటల సందర్భంలో సాలిహ్ తన మేనల్లుడి గుణ గణాలను గురించి ఘనంగా మాట్లాడసాగాడు. ఆ మాటలు తాను వింటున్నట్టు తెలియటం బాగుండడని బ్రద్రబసీమ్ కళ్ళు మూసుకుని, నిద్ర పోతున్నట్టు పడుకున్నాడు.

తన మేనల్లుడు నిద్రపోతున్నాడనుకుని సాలిహ్ అతని పెళ్ళి ప్రస్తావన తెచ్చి, "నీ కొడుక్కు పెళ్ళి యీడు వచ్చింది. వాడికి తగిన సముద్ర రాజకుమార్తెను ఒకతెను చూసి సాధ్యమైనంత త్వరలో పెళ్ళి చేసెయ్యటం మంచిదనుకుంటాను," అన్నాడు.

"నాకైనా అంతకన్న కావలిసిందే ముందీ? నాకా ఒక్కడే కొడుకు. వాడికి సంతానం కలిగితే చూడాలని నాకూ కోరిక గానే ఉంది. అయితే పెళ్ళి యీడు గల సముద్ర కన్య లెవరెవరున్నారో చెప్ప," అన్నది గుల్నార్.

సాలిహ్ అనేకమంది కన్యలను గురించి చెప్పాడు. గుల్నార్ వారి నెరగకపోయినా, వారి తలి దండ్రులను ఎరుగును. ఒకతె తండ్రి మంచివాడు కాదనీ, ఒకతె తల్లి చెడ్డదనీ, మరొకతెది మంచి వంశం కాదనీ, ఇంకొకతె చెడ్డ సంప్రదాయం నుంచి వచ్చినదనీ చెప్పి అందరినీ గుల్నార్ కొట్టపారేసింది.

"నీ కొడుక్కు చేసుకోబోయే పిల్లను గురించి నీకు వట్టుదల లుండటం మెచ్చుకోదగిన సంగతే. ఇంకొక్క పిల్లను గురించి చెప్పాలి—కాని మనవాడు ఆ పిల్లను గురించి వినటం అంత క్షేమం కాదు; వాడు నిద్రపోతున్నాడో, లేదో ముందు చూడాలి," అన్నాడు సాలిహ్.

గుల్నార్ లేచి వెళ్ళి తన కొడుకును చూసి, అతను నింపాదిగా ఊపిరి తీస్తాండటాన్నిబట్టి నిద్రపోతున్నాడనుకుని, తిరిగి వచ్చి, "చెప్ప," అన్నది.

"అమ్మాయి, ఈ సంగతి రహస్యంగా ఎందుకు చెప్పవలసి వచ్చిందంటే, ఒక

రాజకుమార్తె ఉన్నది. దాన్ని మనవాడికి భార్యగా సంపాదించటం దాదాపు అసంభవం. దాని తండ్రి చచ్చినా ఒప్పుకోడు. సంబంధం జూయమైతే తప్ప నా మేనల్లుడు ఆ పిల్లను గురించి వినటం అంత మంచిది కాదు. ప్రేమ అనేది చెవుల ద్వారా అతి సులువుగా ప్రవేశిస్తుంది. ఆ ప్రేమ తల కెక్కినాక తీరిందా అమృతం, తిరస్కారం పొందిందా హలాహలం," అన్నాడు సాలిహ్.

"ఇంతకూ ఆ పిల్ల ఎవరు? దాని తండ్రి ఎవరు?" అని గుల్నార్ అడిగింది.

"పిల్ల పేరు జహ్నరా. సమందలో రాజు కూతురు. దానిని పోలిన అందగత్తై భూమి

మీద లేదు, సముద్రంలోనూ లేదు. దాని శరీరచ్ఛాయ, దాని జుట్టు, దాని కళ్ళు, దాని కుదిరిక నిజంగా వర్ణనాతీతం!" అన్నాడు సాలిహ్.

"పేరుకు తగ్గ విల్లే నన్నమాట! దాన్ని నా కొడుక్కు చేసుకుంటాను," అన్నది గుల్నార్ సంతోషంగా.

"బాగానే ఉంది. కాని దాని తండ్రి మాటేమిటి? ఆ సమయంలో ఒట్టి పశువు, రాక్షసుడు. తన కూతుర్ని చేసుకుంటామని వచ్చిన ఎందరో రాజకుమారులను చావ గొట్టించి, అవమానించి పంపాడు. మనం వెళ్ళి ఆడిగితే ఏం చేస్తాడో, తలుచు

కోవటానికే నాకు భయంగా ఉంది. అందుకే నేను యింతగా తటవటాయిస్తున్నాను," అన్నాడు సాలిహ్.

"అలా అయితే మనం తొందర పడరాదు. జాగ్రత్తగా అలోచించి పథకం వెయ్యాలి," అన్నది గుల్నార్.

"నీవు కూడా అలోచిస్తూ ఉండు. కార్యం నెరవేరేందుకు ఏదో ఒక మార్గం దొరకక పోదు," అన్నాడు సాలిహ్.

ఈ సంభాషణ పూర్తిగా విన్న బ్రెడ్ బసీమ్, అప్పడే నిద్ర మేలుకున్నట్టు కనిపించటంతో వారా విషయం కట్టి పెట్టారు. కాని బరగవలసిన మోసం జరిగేపోయింది.

మామతో ఒక్క మాటకూడా మాట్లాడ లేదు. చివరకు ఆతనిక రాతి మీద కూచుని, నిట్టూర్పులు వుచ్చుతూ, సమందల్ రాజు కూతురైన బహ్మరా పైన ఒక ప్రేమ గీతం పాడాడు.

ఆ గీతం వింటూనే సాలిహ్, "అంతా అల్లా ఇచ్చి! అయితే నేను మీ అమ్మతో అన్న మాటలన్నీ విన్నావన్న మాట! ఆ సంబంధం గురించి ఇంకా మాటలైనా జరగక ముందే నీ వా పిల్లకు హృదయం అర్పించి కూచున్నావు. ఇండుకు నాకు చాలా విచారంగా ఉంది," అన్నాడు.

"అమె లేకుండా నేను బతకలేను," అన్నాడు బద్రిబసీమ్.

"సరే అయితే ఇంటికి వెళ్ళి, మీ అమ్మతో చెప్పి, సమందల్ రాజు వద్దకు పోదాం పద," అన్నాడు సాలిహ్.

"మా అమ్మ నడగను. ఆమె ఎలాగూ అనుమతి ఇవ్వదు. సమందల్ పశు ప్రాయుడు గనక నన్నేమి చేసిపోతాడో అని భయపడుతుంది. నేను వెళితే రాచ కార్యాలు నిలిచి పోతాయనీ, శత్రువులు నా సింహాసనం కాబేస్తారనీ అడ్డంకులు చెబుతుంది. మా అమ్మ సంగతి నే నెర గనా?" అన్నాడు బద్రిబసీమ్. అతను

బద్రిబసీమ్ హృదయం బహ్మరా రాజ కుమార్తె కోసం అవేదన పొందసాగింది. అతను ఈ సంగతి తన తల్లికి, మేన మామకూ తెలియనివ్వలేదుగాని, తెల్లవార్లూ మేలుకుని ఉండి తన కోరిక తీరేదెలాగా అని దీర్ఘంగా ఆలోచించాడు.

అతను తెల్లవారు ఝామునే లేచి, తన మేనమామను లేపి, "మామా సముద్రం ఒడ్డున షికారుకు పోదామనిపిస్తున్నది. నీవు కూడా పస్తావా ఏం?" అని అడిగాడు. సాలిహ్ సరే నన్నాడు. ఇద్దరూ సముద్ర తీరానికి వెళ్ళారు. ఇద్దరూ ఎంతసేపు ఇసకలో నడిచినా బద్రిబసీమ్ తన మేన

వెంటనే సమందల్ రాజు వద్దకు బయలు దేరాలనీ, తాను వెళ్ళినట్టు తల్లికి తెలిసే లోగా తిరిగి రానే రావచ్చునని అన్నాడు.

చేసేదిలేక, సాలిహ్ అల్లా పై భారం ఉంచి, తన మేనల్లుడికి రక్షగా ఉండటానికి ఒక ఉంగరం ఇచ్చి, అతనితోబాటు తాను కూడా సముద్రంలోకి దూకాడు.

సాలిహ్ తన మేనల్లుణ్ణి ముందు తన ఇంటికి తీసుకుపోయాడు.

మనవల్లి చూసి అమ్మమ్మా, ఇతర స్త్రీలు ఎంతో సంబరపడ్డారు.

"ఇవాళ ఎంత మంచిరోజు రా, నాయనా! ఎంత పండగరా, మాకు! మీ అమ్మ కులాసాగా ఉన్నదా?" అని గుల్నార్ తల్లి మనవల్లి అడిగింది.

"అ, మిమ్మల్నందరినీ అడిగానని చెప్ప మన్నది," అని బ్రద్రబసీమ్ బొంకాడు.

మిగిలిన అడవిల్లలు బ్రద్రబసీమ్ ను తమ ఇల్లు చూపించటానికి తీసుకుపోయి సప్పుడు, సాలిహ్ తల్లికి జరిగినదంతా దాచకుండా చెప్పాడు.

తల్లి అతన్ని బాగా చివాట్లు పెట్టింది. "సమందల్ ఎటువంటి ధూర్తుడో నీకు తెలుసు. వాడికి బుద్ధిశూన్యమూ, అహంకారం జాస్తీనూ. అలాటప్పుడు ఆ దుర్మార్గుడి

కూతురును గురించి కుర్రచెధవ వినేలాగా మాట్లాడ వచ్చునా? దాని పేరైనా వాడి దగ్గర ఉచ్చరించటం ప్రమాదం గదా!" అన్నదామె.

"నిజమే ననుకో. కాని అయిన దానికి చింతించి ఏం లాభం? సమందల్ అభ్యం తరం చెప్పటానికైనా ఏముంటుంది? బ్రద్ర బసీమ్ అందంలో ఆ పిల్లకు, తీసిపోడు. వాడి పంకమా ఎంతో గొప్పది. వాడు స్వయంగా గొప్ప సామ్రాజ్యానికి అధిపతి. ఇలాటి సంబంధం దొరకటమే పదివేలని నేను సమందల్ ను ఒప్పించగలను. పొర పాటు నా వల్ల జరిగింది గనక మధ్యవర్తిగా

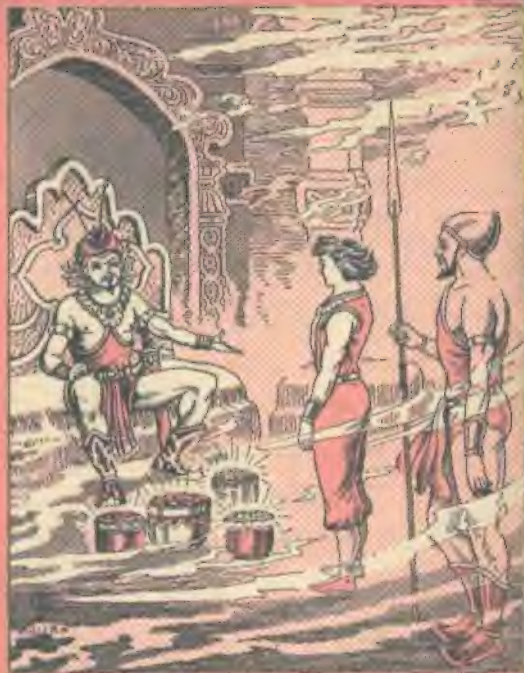
నేనే వెళ్ళటం మంచిది. విరిగితే నా ఎముకలే విరుగుతాయి," అన్నాడు సాలిహ్.

అతను రెండు సంచుల నిండా కానుకలు నింపుకుని, బానిసల చేత వాటిని మోయించు కుంటూ సముద్రమార్గాన సమందల్ రాజభవనానికి బయలుదేరి వెళ్ళాడు.

రాజభవనం చేరుతూనే సాలిహ్ రాజదర్శనం అర్హిస్తూ లోపలికి కబురు పంపాడు. రావచ్చునని లోపలి నుంచి అనుమతి వచ్చింది. లోపల హాలులో, రత్నాసనంపై కూచుని ఉన్న సమందల్ రాజుకు సాలిహ్ అత్యంత గౌరవంతో ఆభివాదనం చేసి, తాను తెచ్చిన రెండు సంచులూ అతనికి పాదాల వద్ద ఉంచాడు.

"కూచో, సాలిహ్. నీవు కనిపించి చాలా కాలమయింది. నీవు వచ్చిన పని ఏదో వెంటనే చెప్పియ్యి. కానుకలు తెచ్చేవారు వాటికి తగిన ప్రతిఫలం అపేక్షిస్తారు. చెప్పి, చెయ్యటం నాకు సాధ్యమవుతుందేమో చూస్తాను," అన్నాడు సమందల్.

సాలిహ్ పంగి సలాము చేసి, "నే నొక పని మీద వచ్చిన మాట నిజమే. అది అల్లా కరుణ వల్లా, తమ కహాకీం వల్లా కావాలి. తమ ఈదీ, కౌర్యపరాక్రమాలూ, సౌజన్యమూ, కీర్తి, మర్యాదా, ఘనతా సాటి

లేనివి. వాటిని గురించి సముద్రంలో ఉండే వారూ, భూమి మీద ఉండే వారూ కూడా చెప్పకుంటారు. సార్థ వాసులు సాయం కాలపు తీరిక సమయాలను తమ కథల తోటే గడిపేస్తారు," అన్నాడు.

"నీకు కావలినదేమిటో అడుగు, సాలిహ్. సానుభూతితో వింటాను. సాధ్యమైతే తప్పకుండా తీరుస్తాను, కాకపోతే మర్యాదగా కాదని చెప్పేస్తాను," అన్నాడు సమందల్ రాజు.

సాలిహ్ ఈసారి మరింత పంగి సలాము చేసి, "నా కొరిక తీర్చడానికి సామర్థ్యం తమ ఒక్కరికే ఉన్నది. మీ కుమార్తె

జహ్నురాను నా మేనల్లుడైన బుద్రిబసిమ్ కిచ్చి చెయ్యండి. అతను పారిమాన్ కుమారుడు. పర్షియా సరిహద్దు నుంచి ఖురాసాన్ కొన దాకా వ్యాపించి ఉన్న సామ్రాజ్యాని కతను రాజు," అన్నాడు.

ఈ మాటలు వింటూనే సమంధల్ పొట్ట చెక్కలయేటట్టు విరగబడి నవ్వాడు. "ఆ నవ్వు తెర అయిపోయినాక ఆయన సాలిహ్ కేసి కాస్సేపు గంభీరంగా మాసి, "హూ, హూ!" అంటూ మళ్ళీ విరగ బడి నవ్వాడు.

ఆ నవ్వు సంబాళించుకున్న తరవాత ఆయన, "సాలిహ్, నువ్వేమో ఖుద్ది మంతుడ వనుకున్నాను. పారపాటన రుజు వయింది. నీ అనంగతమైన కోరికకు అర్థ మేమైనా ఉన్నదా?" అన్నాడు.

"ఒక్కటి భాయంగా చెప్పగలను. బుద్రిబసిమ్ రాజు అందంలో గాని, సంపదలోగాని, పుటకలో గాని మీ అమ్మాయి

కే మాత్రమూ తీసిపోదు. మీ పిల్ల అలాటి వరుణ్ణి చేసుకోకపోతే ఇంకెలాటి వరుణ్ణి చేసుకుంటుందో నాకు బోధపడకుండా ఉంది. అడదానికి పెళ్ళో, గోరియో రాసి పెట్ట ఉంటుందంటారు. మీ పిల్లను గోరి పాలు కాకుండా చేసే ఉపాయం నేను చెబుతున్నాను. ఈ అపకాశం పానివ్య పద్దు," అని సాలిహ్ అన్నాడు.

సమంధల్ రాజుకు ఆగ్రహవేగం వచ్చింది. ఆయన, "కుక్కా, నా కూతురి పేరెత్తుతావురా? నీ మేనల్లు డెవడు? వాడి తండ్రి ఎవరు? అంతా కుక్కలు!... ఎవడా అక్కడ? ఈ నీచుణ్ణి పట్టుకుని ఎముకలు విరగగొట్టండి!" అని అరిచాడు.

సమంధల్ భటులు సాలిహ్ పైకి కమ్ము కున్నారు. కాని అతను చలాకిగా, మెరుపు లాగా, వారి మధ్యగా తప్పించుకుని, తెరిచి ఉన్న సింహద్వారం కుండా బయటికి పరిగెత్తాడు. [ముగింపు వచ్చే సంచికలో]

పెట్టినవారికి పెట్టుకున్నంత

పూర్వం ఒక గ్రామంలో ఇద్దరు అనాధ స్త్రీలు ఒకే చోట ఉండేవారు. వాళ్ళ ఇళ్ళు వేరైనా, ఇళ్ళ కప్పులు కలిసే ఉండేవి. ఇద్దరూ ఇంచుమించు ఒకే వయసువారు. ఇద్దరికీ ఎవరూ లేరు. అయితే వారిలో ఒక పెద్ద తేడా ఉండేది: ఒకతె అచ్చగా తన సొబ్బామూ, తన క్షేమమూ చూసుకునేది. రెండవ స్త్రీ ఎప్పుడూ ఇతరుల సుఖం కోరేది, ఎవరికే కష్టం వచ్చినా ఆదుకునేది.

ఈ స్త్రీలుండే ఇళ్ళ కెదురుగా ఒక బొద్ద సన్యాసుల మఠం ఉండేది. అందులో ఉండే భిక్షువులు ఆ సైమాసమూ ధ్యానం చెయ్యటమో, తమ ఆవరణలో తోట పనులు చెయ్యటమో, ప్రజలకు సహాయ పడటమో చేస్తూండేవారు. ఈ అనాధ స్త్రీలకు కూడా వాళ్ళు సహాయ పడుతూండేవాళ్ళు.

ఒకనాటి రాత్రి పెద్ద గాలివాన సాగింది. స్వార్థం గల స్త్రీ భోజనానికి కూచుని ఉండగా

ఎవరో తలుపు తట్టారు. ఆమె గబగబా వంట పాత్రలు దాచి పెట్టేసి వచ్చి తలుపు తెరిచింది. "ఈ గాలివానలో ఎవడో తల దాచుకోసు వచ్చి ఉంటాడు. భోజన పదార్థాలు వాడి కళ్ళ పడ్డాక తినమనకుండా ఉంటే బాగుండదు," అనుకున్న దామె.

కాని తీరా తలుపు తెరిచేసరికి బొద్ద సన్యాసి ఒకడు లోపలికి వచ్చాడు. వానకు తడవ కుండా అతనిక గూడ కప్పుకుని ఉండటం చేత ఆమెకు అతని ముఖం సరిగా కనిపించ లేదు. "నీ భోజనానికి అంతరాయం కలిగించినట్టున్నాను!" అన్నా డతను.

ఈ సంగతి అతనికి ఎలా తెలిసిందా అని అశ్చర్యపడుతూ ఆమె అతనిని భోజనం చెయ్యమని ఆహ్వానించింది. తనకు పదింతలుగా ప్రత్యుపకారం జరుగుతుందన్న నమ్మకం ఉన్నప్పుడు ఆమె చాలా దాతృత్వం కనబరిచేది.

సన్యాసి తనకు భోజనం వద్దన్నాడు. అతను తన కోసం ఏమైనా తెచ్చాడేమోనని ఆమె అతన్ని చాలా శ్రద్ధగా పై నుంచి కిందికి పరీక్షించింది. కాని అతని చంకలో గాని, చేతిలోగాని ఆమెకు మూట లాటిదేమీ కనిపించ లేదు. ఇప్పుడొకమె అతని ముఖం కేసి చూసింది. అది ఆమెకు పరిచితమైన ముఖం కాదు. ఆ ముఖం కొత్తగా కని పించటమేగాక, మామూలు బౌద్ధ సన్యాసుల ముఖాలలాగా మెరుటుగా కూడా లేదు; గుడ్డి వెలుతురులో కనిపించి సంతమటుకు అది నేవళంగానూ, ప్రకాశవంతంగానూ ఉండి బుద్ధభగవానుణ్ణి జ్ఞాపకం చేస్తున్నది.

అయితే ఆమెకు బౌద్ధ సన్యాసి ముఖం కంటే అతను తనకు ఏ విధమైన సహాయం చెయ్యగోరి గాలివాసలో పడి వచ్చాడే తెలుసుకోవాలన్న తహతహ జాన్తి అయింది.

"గాలివాస చాలా దారుణంగా ఉన్నది, ధనికుల ఇళ్ళు ఎంత సుఖవంతంగా ఉంటాయో ఇలాటి సమయంలో తెలిసి వస్తుంది. కాని, పాపం, దిక్కులేని వాళ్ళ ఎముకల్లో గుంజు కూడా ఈ వానకు కరడు గట్టి పోతుందిగదా!" అన్నాడు సన్యాసి.

"కాదా మరి? దయాపరులు సహాయం చెయ్యకపోతే ఇలాటప్పుడు అనాథల గతి ఏం కాను?" అన్నది ఆమె.

"బిడ్డా, ఆ ఉద్దేశంతోనే నే నీ వాసలో పడి ఇక్కడికి వచ్చాను," అన్నాడు సన్యాసి.

"పుణ్యాత్ముడవు, తండ్రీ!" అన్నదామె.

"దానం చేసిన వారే పుణ్యాత్ములు. అమ్మా, నీకు పుణ్యం సంపాదించుకునే అవకాశం వచ్చింది. నీ కన్న హెచ్చు కష్టంలో ఉన్న వాళ్ళను నీవీ రాత్రి. అదు కోవాలి. ఇద్దరు దిక్కులేని వ్యక్తులు మరణికి చేరుకున్నారు. విడుగు పడి వారి ఇల్లు కాలిపోయింది. వారికి గల సమస్తమూ కాలిపోయింది. వాళ్ళు పయస్సు మళ్ళిన వాళ్ళు, దిక్కు లేనివాళ్ళు, ఈ గాలివాసలో

చిక్కుపడిపోయారు. వాళ్ళ కివ్వాలంటే మా మఠంలో ఏమీ లేదు. ఈ రాత్రి వాళ్ళు సుఖంగా పడుకునేటందుకేమైనా ఇస్తే, తెల్లవారగానే నీ వస్తువులు నీకు అప్పగిస్తాం,” అన్నాడు సన్యాసి.

అమె తన చిరాకును దాచుకోలేక, “పేదరాలిని, అనాథను! ఎవరన్నా ఇస్తే వుచ్చుకోవలసిన దాన్నేగాని, నే నేమి ఇవ్వగలను, నాయనా? నా కంట కలిగిన వా రెవరూ నీ కి ఊళ్ళో కనిపించనే లేదా?” అన్నది.

“కనీసం ఒక కంబళి ఇవ్వలేవా? వాళ్ళింతసేపూ వానలో చీకి, ఉన్నారు, పాపం!” అన్నాడు సన్యాసి.

అవిడ గతుక్కుమన్నది. కొద్ది రోజుల క్రితం శ్రేష్ఠిగారి కూతురు పెళ్ళి జరిగి నప్పుడు అమె కొక మంచి కంబళి దానం చేశారు; ఆ సంగతి సన్యాసికి తెలిసింది కాబోలనుకున్నది. నూరు అరెనా దాన్ని సన్యాసికి అమె ఇవ్వడలచ లేదు; పాత దుప్పటి ఏదైనా దొరుకుతుందేమో చూడటానికి అమె లోపలి గదిలోకి వెళ్ళింది.

రెండు మూడు దుప్పట్లున్నాయి, కాని అన్నీ గట్టివి. ఇంకా చాలా కాలం మున్నుతాయి. ఆ అనాథలు మురికివాళ్ళో,

అలగావాళ్ళో, రోగిష్టివాళ్ళో! మంచి దుప్పట్లు మళ్ళీ వస్తాయిగదా అని వాళ్ళ కిస్తే తిరిగి ఏ రూపంలో వస్తాయో!

ఇంతలో అమెకు తన చింకి గుడ్డల బొంత జ్ఞాపకం వచ్చింది. దాన్ని తాను వాడటం మానేసి చాలా కాలమయింది. తీరా దాన్ని తీసి దులిపి, మడుస్తూండగా, “ఇది కూడా అవసరానికి నిక్షేపంగా పనికి వస్తుంది! చూస్తూ చూస్తూ ఎలా ఇవ్వటం?” అనిపించింది దామెకు.

అయినా సన్యాసి వాణ్ణి ఉత్త చేతులతో పంపటానికి లేదుగనక, దాన్ని అతని కిస్తూ, “దీన్ని పక్కకు వేసుకుంటున్నా, నాయనా!

పెద్దదాన్ని, కిళ్ళు రొప్పులు రాకుండా ఇదే కాస్తున్నది," అన్నది.

"అమ్మా, వాళ్ళు కూడా నీ వయసు వాళ్ళే. పై పెచ్చు వాళ్ళకున్నదంతా పోయింది. ఇది తప్ప ఇంకేమీ ఇవ్వలేవా?" అన్నాడు సన్యాసి. తన దగ్గర ఇవ్వటానికి ఇంకేమీ లేదని ఆమె ప్రమాణాలు చేసిన మీదట సన్యాసి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆతను రెండవ స్త్రీ ఇంటి తలుపు తట్టి, లోపలికి వెళ్ళి ఆమెతో కూడా ఈమెకు చెప్పినట్టే చెప్పాడు. వెంటనే అవిడతనకు శ్రేష్ఠిగారి కూతురి పెళ్ళికి వచ్చిన కంబళి, తన వద్ద ఉన్న పక్కా, దుప్పట్లూ, అన్నీ తెచ్చి సన్యాసి ముందు పెట్టి, "ఇంకేమన్నా కావాలా, నాయనా?" అని అడిగింది.

"అది పని కొస్తుంది, ఇది పనికొస్తుంది," అంటూ సన్యాసి, అవిడకు ఒక్క చింక చాప మాత్రం పడుకోవటానికి ఉంచి ఇంటి గల వస్తువులన్నీ తీసుకుని వెళ్ళిపోయాడు.

ఆతను వెళ్ళినాక గాలివాస మరింత తీవ్రమయింది. ఒక రాత్రివేళ ఆకాశం విరిగినట్టు పెళాపెళా మని చెవులు పగిలే వప్పుడయింది. అనాథ స్త్రీ లుండే ఇంటి కప్పు పైన పిడుగు పడి కప్పు అంటు కున్నది. స్త్రీ లిద్దరూ ఎలాగో ప్రాణాలు దక్కించుకుని వానలోకి పరిగెత్తారు. అంతకు పూర్వం వచ్చిన సన్యాసి వారిద్దరికీ ఎదు రొచ్చి, చెరోక చెయ్యా ఇచ్చి, "మతంలోకి రండి!" అన్నాడు.

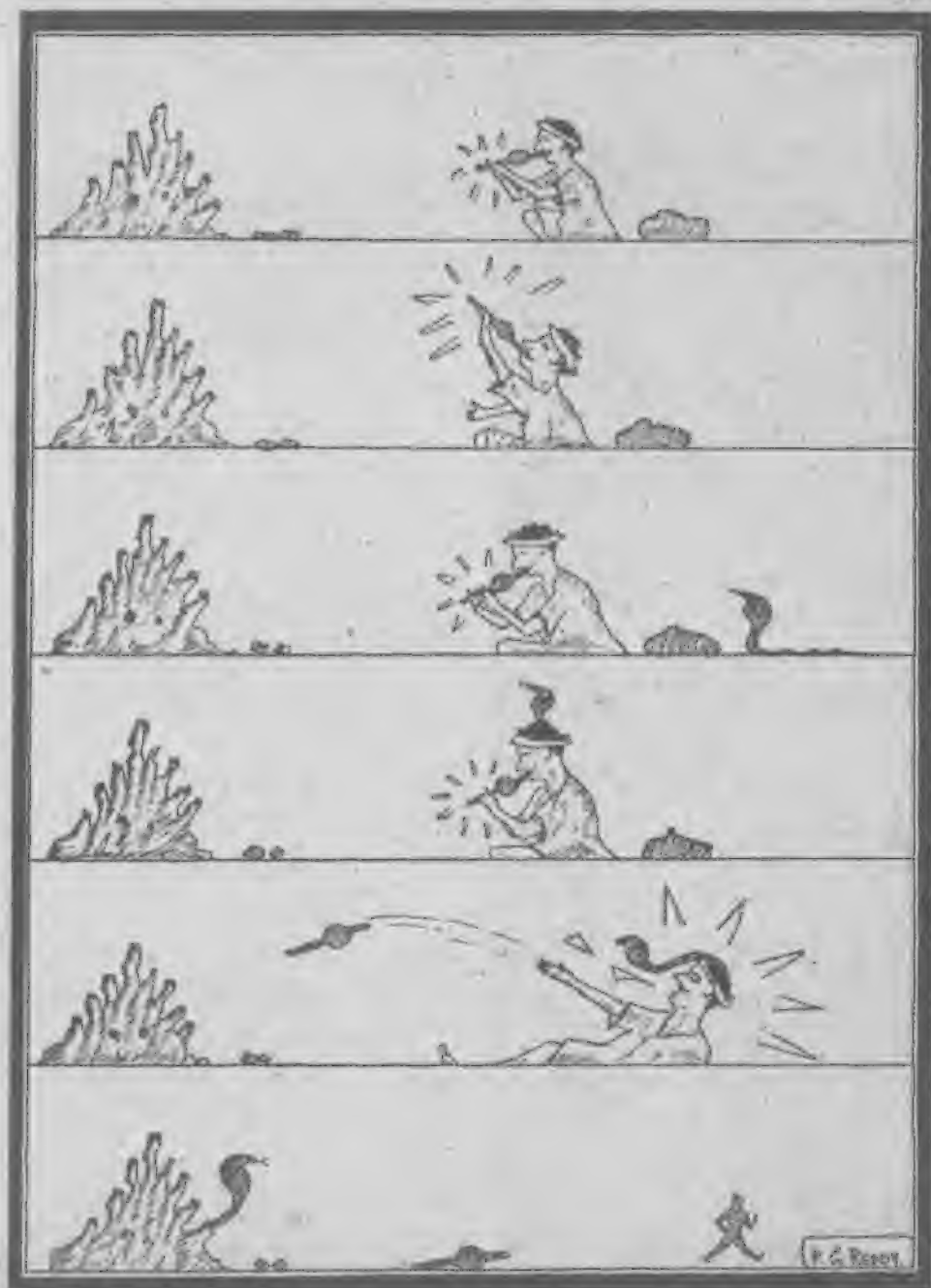
మరుక్షణం వాళ్ళిద్దరూ మతం లోపల ఉన్నారు; తాము అక్కడికి ఎలా చేరిందీ వాళ్ళకే తెలియదు.

"బిడ్డలారా, మీ వస్తువులు మీరే తీసు కోండి," అన్నాడు సన్యాసి.

"పాపం, ఆ వానలో వచ్చిన అనాథులో?" అన్నది రెండవ స్త్రీ అతనితో.

"మీరే ఆ అనాథలు!" అంటూ సన్యాసి మాయమయ్యాడు.

శిలావిగ్రహం

పట్టువదలని విక్రమార్కుడు చెట్టు వద్దకు తిరిగి వెళ్ళి, చెట్టు పై నుంచి శవాన్ని దింది భుజాన వేసుకుని, ఎప్పటిలాగే శ్మశానం కేసి మౌనంగా నడవసాగాడు. అప్పుడు శవంలోని బేతాళుడు, "రాజా, అలవిగాని పనిని నెత్తిన వేసుకొన్న నిన్ను చూస్తే తన శిల్పంతో తన కీర్తి తానే తెచ్చుకున్న శ్రీధరుడి కథ జ్ఞాపకం వస్తున్నది. శ్రమ తెలియకుండా అతడి కథ చెబుతాను విను," అంటూ ఈ విధంగా చెప్పసాగాడు:

అమరావతి నగరంలో నయసాగరుడు తాను మహామంత్రిగా ఉండిన కాలంలో, బంధుప్రియుడు కావటంచేత తన బంధువులను ఎందరనో చేరదీసి, వారి వారి శక్తి సామర్థ్యాలనూ, అర్హతలనూ బట్టి రాజుగారి కొలువులో చిన్న, పెద్ద ఉద్యోగా లిప్పించాడు. ఉద్యోగార్హత లేని వారికి తన ఇంటనే ఏవో పనులు కల్పించి వారిని తానే పోషిస్తూవచ్చాడు.

బేతాళ కథలు

అలా నయసాగరుడు చేరదీసిన వారిలో శ్రీధరుడనే యువకుడొకడుండే వాడు. వాడు చూడటానికి అందంగా ఉండేవాడు, మాట్లాడటం కూడా తెలివిగా మాట్లాడేవాడు. అన్ని విధాలా మంచివాడే గాని, శ్రీధరుడికి చదువు సంధ్యలు లేవు, ఏ ఒక్క విద్యలోనూ ప్రావీణ్యం లేదు. మహామంత్రి శ్రీధరుడికి చదువు చెప్పింతామనీ, ఏదైనా ఒక విద్య నేర్పింతామనీ యత్నించాడు, కాని శ్రీధరుడు అలాటి వాటిల్లో కొంచెం కూడా ఆసక్తి కనబరచలేదు. ఇంటి పనులు చేసే వారి మీదా, తోట పని చేసే వారి మీదా పెత్తనం చెయ్యమని చెబితే అది కూడా ఉపేక్షించి ఏ కొండ వాగు ఒడ్డుకో వెళ్ళి అక్కడి పరిసరాలు చూస్తూ గంటల తరబడి గడిపే వాడు.

ఇదంతా కూడా మంత్రిగారు సహించాడు. ఎందుకూ పనికిరాని వాడేననిరుజువైనప్పటికీ శ్రీధరుడంటే ఆయనకు వాత్సల్యభావం ఉండేది. కాని శ్రీధరుడు మంత్రిగారి ఏక పుత్రిక అయిన వత్సలను తాను ప్రేమించటమేగాక, ఆమె ప్రేమను సంపాదించటానికి కూడా యత్నిస్తున్నట్టు స్పష్టమయింది. శ్రీధరుడు అమరావతి నగరానికి వచ్చినప్పుడు వత్సల చిన్న పిల్ల. మొదటి

నుంచి ఆమె శ్రీధరుడి తోనే ఎక్కువగా తిరిగేది. కాని అప్పుడు వత్సల ఈడేరిన పిల్ల. రాజుగారి కూతురు వత్సల ఉడుదే; ఆమెకు అప్పడే పెళ్ళిప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి. రాజకుమార్తె పెళ్ళి అయిన మరుక్షణం వత్సలకు కూడా పెళ్ళి చేసే ఆలోచనలో ఉన్నాడు మంత్రిగారు.

అందుచేత ఆయన ఒకనాడు వత్సలను పిలిచి, "అమ్మా, నీవు వెనకటి లాగా శ్రీధరుడి వంటి ఎదిగిన మగపిల్లలతో తిరగటం అంత భావ్యం కాదు. నేడో రేపో నీ కొక మంచి సంబంధం చూసి పెళ్ళి చెయ్యవలసిన భారం నా పైన ఉన్నది.

నీ వివాహం అయేదాకా నెన్నెవరూ వెలు
పెట్టి చూపే అవకాశం కలగకుండా
మనులుకో," అని చెప్పాడు.

పత్నీల అమాయకత్వం చేత, "శ్రీధరుడు
మంచి మంచి కథలూ, కబుర్లూ చెబుతాడు.
నవ్విస్తాడు. అతనితో మాట్లాడటం తప్పా,
నాన్నగారూ?" అని అడిగింది.

తాను చేసిన హెచ్చరిక అర్థం చేసుకునే
పాటి లోక జ్ఞానం తన కుమార్తెకు లేదని
గ్రహించి మంత్రిగారు శ్రీధరుణ్ణి ఎక్కడి
కైనా పంపించి వెయ్యి నిశ్చయించాడు.
అయిన ఆ కుర్రవాణ్ణి పిలిచి, "నాయనా,
నీ విక్కడ సుఖంగా ఉండటం నా కిష్టమే

గాని, ఇక్కడ ఏమీ నేర్చుకోక నీ జీవిత
మంతా నిరుపయోగమవుతున్నది. అందు
చేత, నీకు పుష్కలంగా డబ్బిస్తాను,
ఎక్కడికైనా వెళ్లి నీకు నచ్చిన బతుకు
తెరువు నేర్చుకుని, గొప్ప వాడివై తిరిగి రా,"
అని చెప్పాడు.

శ్రీధరుడు వెళ్ళిపోయే ముందు పత్నీలను
కలుసుకుని, "నే నెందుకూ పనికి రానని
మీ నాన్న అనుకుంటున్నాడు. చూస్తూ
ఉండు, నా కిర్తి దేశదేశాల పాకేట్టు
చేస్తాను," అని చెప్పి వెళ్ళిపోయాడు.

అతను కొన్ని రోజులపాటు దారితెన్నా
పట్టించుకోకుండా ప్రయాణం చేసి ఒక

గ్రామం చేరుకున్నాడు. అది శిల్ప లుండే గ్రామం. కొందరు మట్టి బొమ్మలు చేసి, కాల్చి, వాటికి రంగులు వేస్తున్నారు. మరి కొందరు కొయ్య బొమ్మలు చేస్తున్నారు. కాని అందరి కన్న శ్రీధరుడికి సచ్చినవారు సల్లరాయా, పాలరాయా చెక్కి విగ్రహాలు తయారు చేసేవారు. అతను ఆ గ్రామం లోనే నివాసం ఏర్పాటు చేసుకుని రోజూ రాత్రి విగ్రహాలు చేసే వారి పద్దకు వెళ్ళి కూచుని, వాళ్ళకు సరదాగా కబుర్లు చెబుతూ, వారు చేసేదంతా చూసేవాడు. రాత్రిపూట తాను కూడా చిన్న చిన్న పాల రాళ్ళు తీసుకుని వాటిని తనకు సచ్చిన

విధంగా చెక్కి తేలికైన బొమ్మలు తయారు చేసి చూసుకుంటూ పచ్చాడు.

శ్రీధరుడు ఎవరి వద్దా శిష్టత్వం చెయ్య కుండా, ఎవరిని అనుకరించకుండా, తనకు తానే గురువై శిల్ప విద్య నేర్చుకున్నాడు. అతనికి శిల్పంలో నిజమైన ప్రావీణ్యం ఉన్నది. ఆరంభ దశలో అతను చేసిన కప్పలూ, విల్లులూ మొదలైన బొమ్మలలో కూడా జీవం ఉట్టి పడుతూ ఉండేది. అతను సల్ల రాతితో కూడా బొమ్మలు చేశాడు గాని అతనికి నిజంగా సచ్చినది పాలరాయి. పాలరాయి తాను చెప్పినట్లు మలుగుతుందని ధైర్యం తోచినప్పు డతను

పెద్ద పాలరాయి ఒకటి కొని దానితో ఒక స్త్రీ విగ్రహం, మూరెడు ఎత్తున్నది తయారు చేశాడు. విగ్రహంలో ఉన్న స్త్రీ చిరునవ్వు నవ్వుతూ ఏదో వింటున్నట్టుగా కూచుని ఉన్నది. అది ముమ్మూర్తులా వత్సలే. తాను కబుర్లు చెబుతూంటే వత్సల అలాగే కూర్చుని ఆలకించేది. తన కబుర్లు వినే వత్సల రూపం అతని మనస్సులో శాశ్వతంగా అలాగే ఉన్నది. ఆమెనే అతను బొమ్మగా మలిచాడు.

ఆ బొమ్మ శ్రీధరుడికి పరిపూర్ణమైన సంతృప్తి నిచ్చింది. ఎంత పెరుమోసిన శిల్పులుకూడా, ధాతికి అలా ప్రాణం పోయ్య

లేదు. తాను అసమర్థుడని ఇప్పుడిక ఎవరూ అనలేదు. ఆ నమ్మకంతో అతడు తాను తయారు చేసిన విగ్రహాన్ని వెంట పెట్టుకుని అమరావతికి వెళ్ళాడు.

శ్రీధరుడు తిరిగి వచ్చినందుకు అందరి కన్న మంత్రి హెచ్చుగా సంతోషించాడు. ఎందుకంటే, తానే వాణ్ణి వెళ్ళగొట్టానన్న భావం ఆయనను బాధించింది. శ్రీధరుడు తిరిగి రావటమేగాక ఒక అపూర్వమైన శిల్పాన్ని తెచ్చాడని తెలిసి ఆయన మరింత సంతోషించాడు. శ్రీధరుడు తాను తెచ్చిన రాతి బొమ్మను ఒక బల్ల మీద పెట్టి అందరినీ చూడనిచ్చాడు. అది శ్రీధరుడే చేశాడని మొదట మంత్రిగారు నమ్మనే లేదు. కాని ఇంతలో ఎవరో, "ఇది అచ్చు మన వత్సలే!" అన్నారు. దానితో బొమ్మ చేసిన వాడు శ్రీధరుడేనని రుజువయింది.

సరిగా ఆ సమయానికే రాజకుమార్తె వివాహం జరిగింది. మంత్రిగారు పెళ్ళి కూతురికి శ్రీధరుడి విగ్రహం కానుకగా ఇచ్చాడు. దాన్ని చూసి అందరూ మెచ్చుకున్నారు. ఈ విధంగా శ్రీధరుడి కీర్తి రాజధానిలోకి పాకింది.

అయినప్పటికీ శ్రీధరుడు వత్సలను పెళ్ళి చేసుకునే అవకాశం ఏమీ పెరగ లేదు.

"నా కూతురిని రాళ్ళు చెక్కుకునే వాడి కిచ్చేది కల్ల—ఎంత నేర్పరి అయితేనేం గాక!" అన్నాడు మంత్రిగారు. వత్సల ఈ మాట విని చాలా దుఃఖించింది. శ్రీధరుడు వెళ్ళిపోయిన మీదట ఆమెకు అతని ఎడబాటు దుస్సహమయింది. అతను తిరిగి వచ్చినాక ఆమెకు అతని పైన ప్రేమ రెట్టించింది. అతను తన బొమ్మ అంత బాగా తయారు చేసినాక అతన్ని తప్ప యితరుణ్ణి పెళ్ళాడరాదని ఆమె గట్టిగా నిశ్చయించుకున్నది.

బహిరంగంగా కలుసుకునేటందుకు లేదు గనక వారిద్దరూ ఏ అర్ధరాత్రి వేళనో ఇల్లు వదిలి వెళ్ళిపోవటానికి నిశ్చయించు కున్నారు. ఇలాటి దేదో జరుగుతుందనే మంత్రిగారు, తనను విన్నతనంలో ఎత్తుకుని మోసిన ఒక ముసలివాణ్ణి తన కుమార్తె పై రాత్రివేళ ఒక కన్ను ఉంచమని రహస్యంగా హెచ్చరించాడు.

వత్సలా శ్రీధరులు అర్ధరాత్రి ఇల్లు కదిలి వెళ్ళి పోతుండగా ఈ ఎనభై ఏళ్ళ ముసలి వాడు ఉద్వాసపన ద్వారం వద్ద వారికి అడ్డుపడి, "అమ్మాయిగారూ, ఇలాటి పని చేసి నాన్నగారికి కళంకం తీసుకురాకండి. నా బొందెలో ప్రాణం ఉండగా మిమ్మల్ని

పోనివ్వను," అని వత్సల చేతులు రెండూ పట్టుకున్నాడు. శ్రీధరుడికి ఏం చెయ్యాలో తోచలేదు. ఈ ప్రయత్నం విఫలమైతే మరొక ప్రయత్నానికి అవకాశం దొరకదు. నేడే రేపా వత్సలకు ఏదో ఒక సంబంధం స్థిరం కూడా కానున్నది. అందుచేత శ్రీధరుడు ముసలివాడి చేతులు రెండూ పట్టుకుని, బలంకొద్దీ వాణ్ణి వెనక్కు తోశాడు.

ఆ తొప్పతో ముసలివాడి తల తపిమని ద్వారబంధానికి తగిలించి. వాడు కిందపడి మరి కదలలేదు.

తరవాత వత్సలా శ్రీధరులు చాలా రోజులు ప్రయాణం చేసి ఒక దూరచేశం

మరణదండన కూడా ప్రకటించారు, అతని కోసం వెతుకుతున్నారు. ఈ వార్త తెలియగానే శ్రీధరుడు వత్సలతో సహా దక్షిణ దేశానికి బయలుదేరాడు. వత్సల గర్భవతి. ప్రయాణం చాలా నింపాదిగా చెయ్యవలసి వచ్చింది. ఎన్నో శ్రమలుపడి మూడు మాసాల అనంతరం వారొక పెద్ద నగరం చేరు కున్నారు.

“ఇక్కడ మనని ఎవరూ తెలుసుకోలేరు. పూర్వంలాగా నా విద్యను యిక మరుగుపరుచుకో నవసరం లేదు,” అన్నాడు శ్రీధరుడు.

ఇక్కడ అతనికి జీవితం సుఖంగానే ఉన్నది. అయితే అతనికి పాలరాయి బహు అరుదుగా దొరికేది. అందుచేత దొరికిన రాళ్ళతోనే విగ్రహాలు చేసి మంచి శిల్పి అని పేరు తెచ్చుకున్నాడు.

వత్సల మగబిడ్డను ప్రసవించింది. ఆమె సుఖానికి ఇప్పుడే లోటూ లేదు. తన కొడుక్కు ఒక్కొక్క నెల గడిచిన కొద్దీ ఆమె అనందం హద్దు మీరి ప్రవహిస్తున్నది. ఈ సమయంలో శ్రీధరుడొక పాలరాయి సంపాదించి దానితో తన భార్యా బిడ్డల విగ్రహం తయారు చేశాడు. బిడ్డను చేతిలో పట్టుకుని వాడితో పాటు తానుకూడా నవ్వుతున్న

చేరారు. వత్సల వంటి మీది నగలు అమ్మి కొంతకాలం జీవించిన మీదట, “నా చేతిలో విద్య ఉన్నది. అమ్ముకు తింటే నీ నగలు మాత్రం ఎంతకాలం వస్తాయి?” అన్నాడు శ్రీధరుడు. అతను నల్లరాయి, పాలరాయి, ఏది దొరికితే అది కొని, చిన్న చిన్న బొమ్మలు, అలంకారార్థం గూళ్ళలోనూ, ద్వారాలపైనా పెట్టుకునేవి చేసి వాటితో కాలక్షేపం చేశాడు. నలుగురూ కొనడానికి విలుగా అతను వాటిని చౌకగానే అమ్మేవాడు.

వాడు వచ్చి ఎంతకాలం కాకముందే వారి కొక వార్త తెలిసింది: శ్రీధరుడి పై హత్యాచేరం ఆరోపించబడింది, అతనికి

వత్సల విగ్రహంలో అవతరించింది. విగ్రహం పూర్తి అయినదాకా అతను దాన్ని వత్సలకు చూపలేదు. తీరా చూసినాకా ఆమెకు సంతోషంతో బాటు భయం కూడా పట్టుకున్నది. దాన్ని ఎవరైనా చూస్తే, మారు పెరుతో బతుకుతున్న శ్రీధరుణ్ణి తెలుసుకుంటారు. అందుచేత ఆమె ఆ విగ్రహాన్ని అటక మీద దాచేసింది.

ఒకరోజు శ్రీధరుడి దుకాణానికి ఒక ఉత్తర దేశస్థుడు వచ్చాడు. అతను శ్రీధరుడి శిల్పాలన్నీ ఎంతో పరిశీలించాడు, "మా ఉత్తర దేశపు శిల్పాలకి ఏ మాత్రం చాలవు!" అన్నాడు.

శ్రీధరుడికి రోషం వచ్చి లోపలికి వెళ్ళి అటక మీద ఉన్న బొమ్మ తెచ్చి, "మీ ఉత్తర దేశంలో ఇంత కన్న సజీవంగా విగ్రహాలు చెక్కుతారా?" అని అడిగాడు.

"అద్భుతం! అద్భుతం! దీన్ని ఎంతకు అమ్ముతారు?" అన్నాడు ఉత్తర దేశస్థుడు. తన ఎత్తు ధనం పోసినా దాన్ని అమ్మునన్నాడు శ్రీధరుడు.

ఉత్తర దేశస్థుడు వెళ్ళిపోయాడు. మరి కొంచెం సేపటికి అతను కొందరు భటులతో తిరిగి వచ్చి, "ఇతడే హంతకుడు శ్రీధరుడు! ఇతన్ని పట్టుకుని అమరావతికి తీసుకుపోండి," అన్నాడు. అతను శ్రీధరుడికి

రాజుగారి ఫర్మానా చూపి, "నేను నిన్ను గుర్తించలేదు గాని, విగ్రహంలో వున్న మంత్రిగారి కుమార్తె పాలికలు గుర్తించాను," అన్నాడు.

"నేను మీ వెంట రావటానికి సిద్ధంగానే ఉన్నాను. నా భార్యతో సామాన్లు సర్దుకుని రెండు ఘడియలలో సిద్ధమవుతాను," అంటూ శ్రీధరుడు లోపలికి వెళ్ళాడు. అతను భార్యకు శాశ్వతంగా విడొల్లు చెప్పి, దొడ్డి దారిన ఎటో పారిపోయాడు. అతని బాడ మరి తెలియరాలేదు.

రాజోద్వేగి వెంట పత్నీల తన కొడుకుతో సహా తండ్రి ఇంటికి వచ్చేసింది. ఆమె యావ జీవమూ అక్కడే ఉండిపోయింది. మంత్రిగారి హాలు మధ్య బల్ల మీద పెట్టి ఉన్న విగ్రహాన్ని అందరూ ఆశ్చర్యంతో చూసి అనందించే వారు. "దాన్ని చేసింది నా అల్లుడే! గొప్ప శిల్పి!" అని మంత్రి అనే వారు.

బేతాళుడి కథ చెప్పి, "రాజా, నా కొక్క సంవేహం. శ్రీధరుడు తన శిల్పాన్ని యితరులెవరికీ చూపెట్టకుండా దాచుకున్నట్లయితే అతనికి బోలెడంత సుఖం దక్కేది గద! తన సుఖాన్ని తన చేతులారా ఎందుకు మట్టు పెట్టుకున్నాడు? దీనికి సమాధానం తెలిసి కూడా చెప్పకపోయావో నీ తల పగిలి పోతుంది," అన్నాడు.

దానికి విక్రమార్కుడు, "మానవుడు కేవలమూ సుఖం కొరకే బతకలేడు. ప్రతి భావంతుడు తన ప్రాణం కన్నా ప్రతిభనే హెచ్చుగా పరిగణిస్తాడు. సుఖం లాగా కాక ప్రతిభ శాశ్వతమైనది. దాని కోసం ప్రతి భావంతుడు సుఖాన్నీ, ప్రాణాలనూ కూడా త్యాగం చెయ్యటం ఎంత మాత్రం అస్సా భావికం కాదు," అన్నాడు.

రాజు కి విధంగా మౌనభంగం కలగగానే బేతాళుడు శపంతో సహా మాయమై మళ్ళీ చెట్టెక్కాడు. (కల్పితం)

మూఢుడూ-మోసగాడూ

ఒక మూఢుడు ఒక మోసగాడితో స్నేహం కట్టి సహజీవనం సాగించాడు. దానినిబట్టే వాడు మూఢు డనుకొవచ్చు. ఘూఢుడి దగ్గర కొంత డబ్బున్నది, మోసగాడి దగ్గర ఏమీ లేదు.

"మన డబ్బు ఒకేసారి ఖర్చుపెడితే, ఒకరు ఎక్కువ ఖర్చుపెట్టారనీ, ఒకరు తక్కువ ఖర్చుపెట్టారనీ తగాదా వస్తుంది. అందుచేత ముందు నీ డబ్బు ఖర్చుచేసి, అది అయిపోయినాక నాది ఖర్చుచేద్దాం," అన్నాడు మోసగాడు. ఇందుకు మూఢుడు సరే నన్నాడు.

త్వరలోనే మూఢుడి డబ్బు ఖర్చయి పోయింది. "నా డబ్బు ఒకచోట పాతి పెట్టాను, తెస్తా నుండు," అని వెళ్ళిన మోసగాడు తిరిగివచ్చి శోకాలుపెడుతూ, "అయ్యో, నా డబ్బుంతా ఎవరో కాజేశారు. ఇప్పుడేం చెయ్యాలి?" అన్నాడు.

"వీడవకు! ఏంచేస్తాం? డబ్బు పంచు కున్నట్టే పేదరికం కూడా పంచుకుందాం. అయితే మనం ఏదైనా పని చేసుకుంటే తప్ప జరుగుబాటు కాదు," అన్నాడు మూఢుడు.

"నీ మాట నిజం, నీకేం పని చేత నవును? పాలం పని చెయ్యగలవా? కుండలు గాని, వడ్రంగం గాని, నేత గాని చెయ్యగలవా? తాపీ పనీ, దర్జీ పనీ, రంగులు వేసే పనీ వచ్చునా?" అని మోసగాడు అడిగాడు.

తనకు ఏదీ రాదని మూఢుడు చెప్పాడు.

"నాకు కూడా నీలాగే ఏ పనీ చేతకాదు. అందుచేత మనం బతుకు తెరువు వెతు కుంటూ దేశం మీద పోదాం," అన్నాడు మోసగాడు.

ఇద్దరూ కలిసి బయలుదేరారు. పోగా పోగా ఒక కొండ వచ్చింది. కొండ దిగువన

ఒక విరిగిన బండి ఉన్నది. దాని మీద పెద్ద పెట్టె ఉన్నది. బండి పక్క ఒక ధనికుడు నిలబడి ఉన్నాడు. ఆ ధనికుడు వీళ్ళను చూసి, "బలంగా కనిపిస్తున్నారు. ఈ పెట్టెను కొండ ఎక్కించి అవతలి పక్క దించితే మీకు చెరోక బంగారు కాసూ ఇస్తాను," అన్నాడు.

"చూశావా, పని దొరికింది. పెట్టె ఎత్తు," అన్నాడు మోసగాడు.

ఇద్దరూ పెట్టెను భుజాల మీదికి ఎత్తుకుని సడప నారంభించారు. "మనిషి రమూ స్నేహితులం. అందుచేత నీకు అన్యాయం జరగటం నేను సహించలేను.

మనం కొండ ఎక్కాలి, తరవాత దిగాలి. ఎక్కటం కష్టం దిగటం తేలిక. అందు చేత కొండ ఎక్కేటప్పుడు నేను ముందు నడుస్తాను. దిగేటప్పుడు నువ్వు ముందు నడు," అన్నాడు మోసగాడు.

వాడు చెప్పిన ప్రకారం ఎక్కేటప్పుడూ, దిగేటప్పుడూ కూడా తన మీదనే ఎక్కువ బరువు పడుతుందని తెలియక, మూఢుడు తన మిత్రుడి బెదరానికి ఎంతో సంతోషించాడు. బరువులో మూడు వంతులు వాడి పైనే పడింది. కొండ అవతలి ఒక సత్రం ఉన్నది. పెట్టెను సత్రంలోకి చేర్చగానే ధనికుడు వాళ్ళకు రెండు బంగారు కాసులిచ్చాడు.

సత్రంలో సుఖంగా ఉండటంచేత మిత్రులిద్దరూ ఆ రెండు కాసులూ ఖర్చయి పోయినదాకా సత్రంలోనే ఉన్నారు. ఆ తరవాత సత్రం యజమాని దగ్గర అప్పు పెట్టారు. ఇక అప్పు కూడా పుట్టదని తెలిసినాక ఒకనాడు చీకటిలో, సత్రం యజమాని యింకా నిద్ర లేవక మునుపే, లేచి ప్రయాణం సాగించారు.

తిండిగాని, పనిగాని దొరకకుండా వాళ్ళు చాలా దూరం ప్రయాణించినాక ఒక చోట దారి పక్కన ఒక మనిషి రాళ్ళు పగల

గొట్టుతూ కనిపించాడు. వాడి పక్కన ఒక దుత్తలో చద్ది, చిన్న గరిటే ఉన్నాయి. ఆ మనిషి వాళ్ళ కేసి చూసి, "అకలి మీద ఉన్నట్టున్నారు. నాకు మరో చోట పని ఉన్నది. మీరీ రాళ్ళ కుప్ప అంతా పగల గొట్టి ఈ దుత్తలో చద్ది తినెయ్యండి. తరవాత దుత్తా, గరిటే ఆ కనబడే కంచె దగ్గర పెట్టెయ్యండి, నేను వచ్చి తీసుకుంటాను," అన్నాడు.

ఇందుకు ఇద్దరూ సమ్మతించారు. ఆ మనిషి వెళ్ళిపోయాడు.

మోసగాడు మూడుడితో, "అకలి వల్ల నీరసంగా ఉన్నాం. ముందు తిండి తిని, బలం తెచ్చుకుని, తరవాత రాళ్ళు కొట్టుదాం. న్యాయం న్యాయమే. ఉన్నది ఒక గరిటే గనక ఒకరి తరవాత ఒకరం తిందాం. నువ్వెన్ని గరిటెలు తింటే నేనూ అన్నే తింటాను. కొండ దిగినప్పుడు నువ్వు ముందున్నావు, చూడూ. అందుచేత ఇప్పుడు ముందు వంతు నా కిచ్చేయ్యి," అన్నాడు.

"అది న్యాయమే!" అన్నాడు మూడుడు.

మోసగాడు ఒక్కొక్క గరిటే లెక్కపెట్టి చద్ది తింటూ, దుత్తలో మూడో వంతు కాగానే, "ఇక నీ వంతు," అని గరిటేనూ, దుత్తనూ మూడుడి కిచ్చేశాడు. మూడుడు

కూడా గరిటెలు ఎంచుతూ తన మిత్రుడు తిన్నన్ని గరిటెలే తిని దుత్తను వాడి కిచ్చేసి, "నీ వంతు," అన్నాడు. మోసగాడు కూడా గరిటెలు ఎంచుతూనే తిన్నాడుగాని, తీరా మూడుడి వంతు వచ్చేసరికి దుత్తలో ఏమీ లేదు. తనకు జరిగిన మోసమేమిటో కూడా మూడుడికి తెలియరాలేదు.

తరవాత రాళ్ళు కొట్టే పని వచ్చింది.

"నుత్తై ఒకటే గనక ఒకరి తరవాత ఒకరం రాళ్ళు కొట్టాలి. కిందటిసారి నాది మొదటి వంతు గనక ఈసారి నీది మొదటి వంతు. నువ్వు కొన్ని రాళ్ళు కొట్టాక నేను నుత్తై తీసుకుంటాను. నా తరవాత మళ్ళీ

నీవు, నీ తరవాత మళ్ళీ నేనూ—అలా రాళ్ళయిపోయినదాకా కొడదాం,” అన్నాడు మోసగాడు.

“నిజంగా నీది ఎంత న్యాయ బుద్ధి!” అని మెచ్చుకుంటూ మూఢుడు రాళ్ళు కొట్టటానికి కూచున్నాడు. రాళ్ళలో మూడో వంతు కాగానే మోసగాడు సుత్తై తీసుకుని తాను కూడా ఒక మూడో వంతు కొట్టాడు. తరవాత మళ్ళీ మూఢుడి వంతు వచ్చింది. తిరిగి మోసగాడి వంతు వచ్చేసరికి రాళ్ళన్నీ అయ్యేపోయాయి.

వాళ్ళు అక్కడి నుంచి బయలుదేరి నడక సాగించారు. కొంత దూరం వెళ్ళాక

ఒక చేనులో ఒక రైతు కనిపించాడు. అతను వాళ్ళను చూసి, “మీ యిద్దరూ పొద్దు గుంకిన దాకా చేలో పట్టలను తేలారంటే రాత్రికి తిండి పెట్టి, పడుకునేటందుకు చోటిస్తాను,” అన్నాడు.

“నేను చేను బయట ఉండి పట్టల్ని దూరం నుంచే తరిమేస్తాను. నువ్వు చేను మధ్య ఉండి, నన్ను తప్పించుకు వచ్చిన పట్టలను తరిమేయ్యి,” అన్నాడు మోసగాడు. మూఢుడు సరేనన్నాడు. మోసగాడు పొలం చివరకు వెళ్ళి, కంచె నీడన పడుకుని హాయిగా నిద్రపోయాడు. సాయంకాలం దాకా మూఢుడు చప్పట్లు చరచలేకా, కేకలు పెట్టలేకా సతమత మయ్యాడు.

రాత్రి ఇద్దరూ భోజనం చేసేటప్పుడు మూఢుడు మోసగాడితో, “అమ్మో, ఈ పని చాలా కష్టం. రైతుతో గొర్రెల్ని కాచ నివ్వమందాం. అది తేలిక పని. రోజుల్లా కొండ మీద పడుకోవచ్చు. పక్షులు వచ్చి గొర్రెల్ని ఎత్తుకుపోవు. చప్పట్లూ, కేకలూ అవసరం లేదు,” అన్నాడు.

మోసగాడు ఈ సూచనను సంతోషంతో ఆమోదించాడు. మర్నాడు ఇద్దరూ గొర్రెల వెంట గుట్టల మీదికి వెళ్ళారు. గొర్రెలు మేత ఆరంభించాయి. గొర్రెల కాపరి కుక్క

ఒక చోట కూచున్నది. ఇద్దరూ వెళ్లికిలా పడుకుని నిద్రపోయారు.

వాళ్ళు సాయంకాలం లేచి చూసేసరికి కనుచూపు మేరలో ఒక్క గొర్రె లేదు. వాటిని మళ్ళించుకు రావటానికి కుక్క కూడా వాటితో వెళ్ళింది.

"గొర్రెలను నువ్వటు నుంచి మళ్ళియ్యి, నే నిటు వెళ్ళి మళ్ళిస్తా. అంతకన్న ఉపాయం లేదు. తిరిగి ఇద్దరమూ మళ్ళి ఇక్కడే కలుసుకుందాం," అన్నాడు మోసగాడు.

ఇద్దరూ చెరోక వైపు బయలుదేరారు. మోసగాడు వెళ్ళినట్టే కొంతదూరం వెళ్ళి, మళ్ళి వెనక్కు తిరిగి వచ్చి యథాస్థానంలో పడుకున్నాడు. కొంతసేపటికి కుక్క గొర్రె లన్నిటినీ మళ్ళించి తెచ్చింది. తరవాత మూడుడు రాగానే, "ఏమైనావు? గొర్రె లన్నిటినీ నేనే తెచ్చాను," అన్నాడు మోసగాడు.

ఆ రాత్రి మూడుడు తన మిత్రుణ్ణి, "నా కి పని కూడా కష్టమే అనిపిస్తున్నది. ఇంత కన్న తేలికైన పని ఏమీ ఉండదా?" అని అడిగాడు.

"ముప్పైత్రగలవా? అంతకన్న సుఖమైన పృత్తి ఉండదు. నడవటమూ, వాగటమూ

తప్ప మరే శ్రమా ఉండదు. నడకై నా నీ యిష్టం వచ్చినప్పుడే నడవచ్చు, అడిగే వాడుండదు. మాట్లాడటం మంటావా, ఒకింటి దగ్గర పాడిన పాటే అన్ని ఇళ్ళ దగ్గర పాడవచ్చు. హెచ్చు తగ్గు లుండకుండా నువ్వు ఇంటి ముందు ముప్పైత్తు, నే నింటి వెనక ముప్పైత్తుతా," అన్నాడు మోసగాడు.

మూడుడు సరే నన్నాడు. వాడు ఒక్క చిక్కి ఉండటం చేత దాతలైన వాళ్ళు వాడికి ముష్టి వేశారు. ఈ లోపుగా మోసగాడు ఇంటి వెనక పక్కకు వెళ్ళి ఒక కోడినో, బాతునో, ఏదీ దొరికితే అది దొంగిలించాడు. ఇద్దరూ కలుసుకున్నప్పుడు వాడు

మూఢుడితో, "ముష్టి రాగి డబ్బులు సంపాదించావా? నేను చూడు ఏం సంపాదించావో!" అన్నాడు.

ఈ విధంగా రెండు మూఢు చోట్ల జరిగినాక మోసగాడు తన సంపాదనలో తన మిత్రుడికి పంపివ్వ నిరాకరించి, "నీకు బిచ్చ మెత్తటం ఏమీ చేత కాలేదు. అస్తమానమూ నేనే నిన్ను పోషించట మవు తున్నది," అన్నాడు.

మూఢుడు విచారంతో కుంగిపోయి, "పోనీ ఇక నుంచి నీవే ఇళ్ళ ముందు ఆడుక్కో, నేను దొడ్ల వెంట అడుక్కుంటాను," అన్నాడు. అందుకు మోసగాడు సరే నన్నాడు. అలా చేసినా కూడా మూఢుడు ముష్టితన దానికన్న మోసగాడు దొంగిలించినదే బానిగా ఉంటూ వచ్చింది.

ఒకనాడు వాళ్ళు పొలాల మధ్య ఉన్న ఒక ఇంటికి వెళ్ళారు. మూఢుడు ఇంటి ముందు నిలబడి బిచ్చం వెయ్యమని

అరిచాడు. ఈలోపుగా మోసగాడు వెనక పక్కకు వెళ్ళి ఒక బాతునూ, వేరుశనగ కాయలనూ దొంగిలించాడు.

మూఢుడు ఉత్త చేతులతో రావటం చూసి మోసగాడు, "నీ కి బాతులో కొంచెం కూడా ఇవ్వను. వట్టి సోమరి వెధవవు! అడుక్కోను కూడా లేవు! పో, నీ తిండి నువ్వు తెచ్చుకో!" అంటూ ఒక చోట కూచుని, వేరు శనగకాయలు ఒలుచుకుని తినసాగాడు. మూఢుడు ముందుకుసాగాడు.

ఈలోపుగా మోసగాడు చేసిన దొంగతనం ఇంటివాళ్ళు కనుక్కున్నారు. వాళ్ళు పొలాల్లో పని చేసే వాళ్ళని పదిమందినీ కేకేసి పరిగెత్తుకుంటూ వచ్చారు. మోసగాడు వాళ్ళకు దొంగిలించిన వస్తువులతో సహా దొరికి పోయాడు. నలుగురూ చేరి వాణ్ణి మెత్తగా తన్ని న్యాయాధికారి దగ్గరికి తీసుకు పోయారు. న్యాయాధికారి వాడికి జైలు శిక్ష విధించాడు.

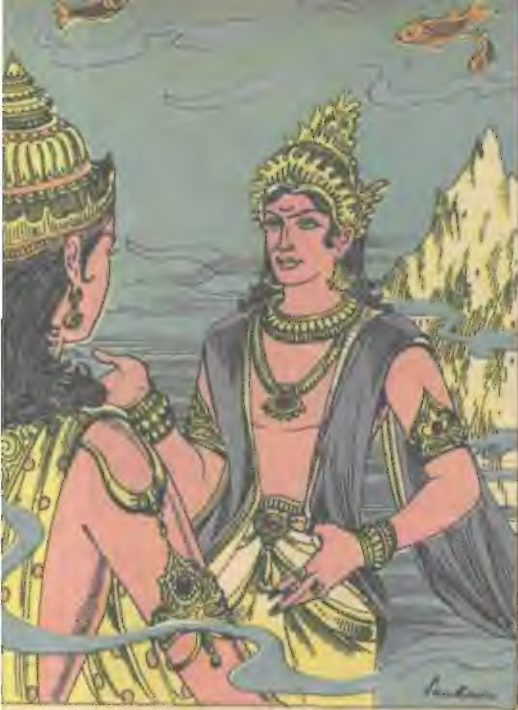

సుందరకాండ

దొంగవంతుడు ప్రోత్సాహం ఇవ్వగా హనుమంతుడు రామముద్రికతో సహా లంకకు దాటి, రావణుడు సీతను ఉంచిన స్థలం కనిపెట్ట నిశ్చయించుకున్నాడు. అతను శరీరాన్ని పెంచి, మహేంద్రగిరి పైన అటూ అటూ తిరుగుతూ, పెద్ద వృక్షాలను తన రొమ్ముతో కూలదొస్తూ, మృగాలను చంపుతూ కొంత సేపు సంచరించాడు. బయలుదేరే ముందు అతను సూర్యుడికి, ఇంద్రుడికి, వాయుదేవుడికి, బ్రహ్మకూ సమస్కారాలు చేసి, మహేంద్రవర్షతం మీద చేతులూ, కాళ్ళూ ఆనించి ఒక్క ఊపు ఊపాడు. చలనం ఎరగని మహేంద్ర వర్షతం ఆ ఊపుకు కంపించిపోయింది.

దాని మీది శిలలు బద్దలయాయి. గుహలలో ఉండే ప్రాణులు అర్తనాదాలు చేశాయి. పర్వతం మీద ఉండే విద్యాధరులు కంగారు పడి ఆకాశంలోకి ఎగిరారు. ఋషులూ, చారణులూ, సిద్ధులూ హనుమంతుడు సముద్రాన్ని లంఘించి లంకకు వెళ్ళే యత్నంలో ఉండటం గురించి మాట్లాడు కోసాగారు.

హనుమంతుడు తన శరీరం మీది రోమా లను విదిల్చి, ఒక్క పెడబొబ్బ పెట్టాడు; ఒకసారి దూరం కేసీ, ఒకసారి ఆకాశం కేసీ చూసి, తన సమీపంలో ఉన్న బాంబ వంతుడు మొదలైన వారితో, "నేను రామ బాణం లాగా వేగంతో లంకకు పోతాను,

అక్కడ సీత కనిపించకపోతే అదే వేగంతో స్వర్గానికి వెళతాను. అక్కడ కూడా సీత లేని పక్షంలో తిరిగి లంకకు వెళ్ళి, ఆ రావణుణ్ణి బంధించి అక్కడికి తెస్తాను. అదృష్టం కలిసివస్తే సీతను తెస్తాను. లేదా, రావణుడితో సహా లంకనే పెల్లగించి యిక్కడికి తెస్తాను,” అన్నాడు.

ఈ మాట చెప్పి హనుమంతుడు ఆకాశం లోకి ఎగిరాడు. హనుమంతుడు ఎగిరిన వేగానికి పెద్దపెద్ద మానులు అతని వెనకగా గాలిలో లేచి కొంతదూరం ఎగిరి, తరవాత సముద్రంలో పడిపోయాయి. దూర ప్రయాణం మీద బయలుదేరే వాణ్ణి బంధు

వులు కొంతదూరం సాగనంపినట్టుగా ఆ చెట్లు హనుమంతుణ్ణి వెంబడించాయి. అవి పడిపోయిన తరవాత కూడా వాటి పూలు మరికొంత దూరం హనుమంతుడి వెంట వెళ్ళాయి.

దక్షిణ దిక్కుగా హనుమంతుడు అతి వేగంగా సముద్రం మీదుగా పోతూ ఉంటే, అతని చేతుల నందుగా వెళ్ళే గాలి గొప్ప రొద చేసింది. అతను లంకకు చేటు సూచించే తోక చుక్కలాగా లంక కేసి వెళ్ళాడు. అతని వేగానికి అతనికి దిగువగా ఉండే సముద్రంలో పెద్ద తరంగాలు కల్లోలంగా లేచాయి. అతని నీడ సముద్రం మీద పడి ఆమడల చెడల్పునా, ముప్పై ఆమడల పాడుగునా పడింది.

ఇలా సముద్రం మీదుగా వెళ్ళే హనుమంతుణ్ణి చూసి దేవతలు మెచ్చారు. సముద్రుడికి కూడా హనుమంతుడికి తోడ్పడాలనే ఆలోచన కలిగింది. ఎందుకంటే సముద్రుణ్ణి వృద్ధిపొందించిన సగరుడు ఇక్ష్వాకువంశం వాడు. అదే వంశంలో పుట్టిన రాముడి పని మీద హనుమంతుడు వెళుతున్నాడు. ఇక్ష్వాకు వంశానికి తన కృతజ్ఞత చూపుకోవాలంటే సముద్రుడికి యిది మంచి అవకాశం.

అందుకని సముద్రుడు తనలో దాగి ఉన్న మైనాకపర్వతంతో, "ఓ మైనాకుడా, పాతాళంలోని రాక్షసులు పైకి రాకుండా అడ్డం ఉన్న నీ కిప్పుడు చిన్నపని చెబు తాను. వానర శ్రేష్ఠుడైన హనుమంతుడు రాముడి పని మీద అత్యంత సాహసంతో లంకకు ఎగురుతూ ఇటుగా వస్తున్నాడు. నీకు పైకి, పక్కలకూ కూడా పెరిగే శక్తి ఉన్నది గనక, నీటి పైకి పెరిగి ఆ హను మంతుడికి కాస్సేపు విశ్రాంతి ఇయ్యి. నీ పైన కాస్సేపు విశ్రమించిన మీదట హనుమంతుడు మిగిలిన దూరం మరింత తేలికగా వెళ్ళగలడు," అన్నాడు.

అప్పుడు బంగారు శిఖరాలు గల మైనాక పర్వతం సముద్రుడు కోరిన ప్రకారం అకాశంలోకి పెరిగింది. దాని బంగారు శిఖరాలు నూరు సూర్యుళ్ళలాగా వెలిగాయి.

ఆకస్మికంగా తన దారికి అడ్డంగా పెరి గిన ఆ మైనాకాన్ని చూసి హనుమంతుడు, "ఇది నా పనికి విఘ్నంచెయ్యాలనే దుర్బుద్ధితో నా దారికి అడ్డంగా లేచింది," అను కుని అపర్యతాన్ని తన రొమ్ముతో ఒక్క తోపు తోసేసరికి, అది పక్కకు పడిపోయింది.

తనను సునాయాసంగా పడదోసిన హను మంతుడి వేగానికి మైనాకు డెంతో సంతో

షించి, మానవరూపం ధరించి ఒక శిఖరంపై నిలబడి, "వానరవీరుడా, నీవు అసాధ్య మైన సముద్ర లంఘనం చేస్తూ కూడా, కొంచెమైనా అలియకపోగా, నన్ను పడ దోశావు. నా శిఖరం మీద కాస్సేపు విశ్ర మించు. ఒకప్పుడు రాముడి పూర్వీకుడైన సగరుడూ, అతని కొడుకులూ సముద్రుడికి మహోపకారం చేశారు. అందుచేత రాముడి పని మీద వెళ్ళే నీకు కొంత సహాయంచేసి ఇక్ష్వాకులకు ప్రత్యుపకారం చెయ్యాలని సముద్రుడి కోరిక. అందుచేత నీకు విశ్రాంతి కలిగించమని సముద్రుడు నన్ను కోరాడు. నా మీద నిలిచి, అలసట

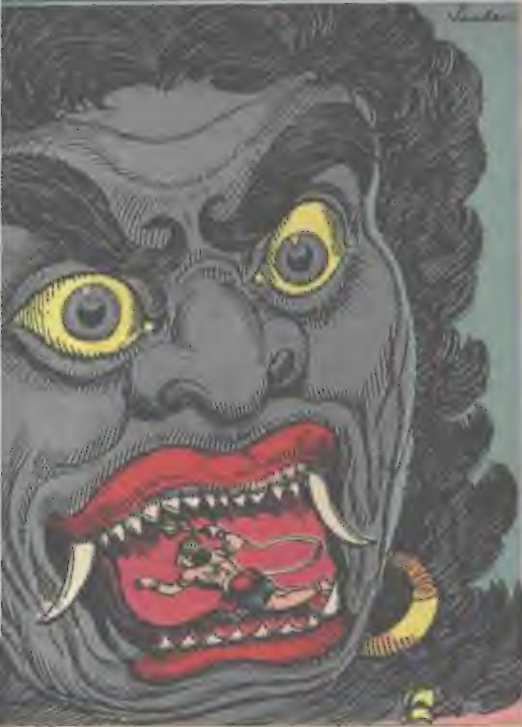
తీర్చుకుని కందమూలఫలాలు ఆరగించి మరీ వెళ్ళు. ఏ అతిథి అయినా పూజ నీయుడే అన్నప్పుడు, నీ వంటి అతిథి మాట వేరే చెప్పాలా? నీవు మహావంధితుడవు, అది ఆలాగుంచి, వాయుదేవుడి కుమారు డవు. నేను వాయుదేవుడికి ఋణుడని ఉన్నాను. ఎలాగంటే: కృతయుగంలో పర్వతాలన్నిటికీ రెక్కలుండేవి. అవి వేగంగా గాలిలో ఎగురుతూ ఉండేవి. అందుచేత వాటిని చూసి దేవతలూ, ఋషులూ కూడా భయపడ్డారు. అప్పుడు దేవేంద్రుడు వజ్రాయుధంతో పర్వతాల రెక్కలు అనేకవేల సంఖ్యలో తెగవేశాడు.

నా రెక్కలు కూడా తెగవేయటానికి ఇంద్రుడు రాగా, నీ తండ్రి అయిన వాయు దేవుడు నన్ను అతివేగంగా తీసుకుపోయి ఇంద్రుడి బారినుండి కాపాడాడు. ఆయన దయ వల్ల నా రెక్కలు దక్కాయి. అందు చేత నీవు కాదనకుండా, నేనూ, సము ద్రుడూ చేసే ఆతిథ్యాన్ని స్వీకరించాలి,” అని చెప్పాడు.

దానికి హనుమంతుడు, “చాలా సంతోషం! నీ మాటలే నాకు ఆతిథ్యం. మీ ఆతిథ్యాన్ని నిరాకరించి నందుకు మీరు కోపగించ వద్దు. కార్యార్థివైన నేను విక్రాంతి తీసుకోవటం ఆసాధ్యం. రామబాణంలాగా లంకకు పోతానని వాసరులకు మాట ఇచ్చాను,” అంటూ మైనాకుణ్ణి తన చేతితో తాకి, సంతోషం తాండవించే ముఖంతో ముందుకు సాగాడు. “నీకు కార్యసిద్ధి అగుగాక!” అని సముద్రుడూ, మైనాకుడూ అతన్ని దీవించారు.

హనుమంతుడు అక్కడి నుంచి ఆకాశం లోకి మరింత ఎత్తుగా ఎగిరి ముందుకు సాగాడు. మైనాకు డిచ్చిన ఆశ్రయాన్ని నిరాకరించి దీక్షతో లంకకు వెళ్ళే హను మంతుడికి దేవతలు పరీక్షపెట్ట గోరి, పాము లకు తల్లి అయిన సురస వద్దకు వెళ్ళి,

టానికి దేవతలు నాకు అనుజ్ఞ ఇచ్చారు. కనక నీవు నా నేట్లోకి ప్రవేశించు," అన్నది.

హనుమంతుడు సురసకు నమస్కారం చేసి, నవ్వుతూ, "రాముడు వనవాసం చేస్తూండే సమయంలో, ఆయన లేసేప్పుడు రావణుడు ఆయన భార్య అయిన సీతను ఎత్తుకు పోయాడు. నేను రాముడి దూతగా ఇప్పుడు సీత పద్దకు పోతున్నాను. రాముడి రాజ్యంలో ఉండే దానిచే గనక నీవుకూడా రామకార్యానికి తోడ్పడాలి. కాదంటావా, రాముడి పద్దకు వెళ్ళి అనుమతి పొంది, నీ నోట ప్రవేశిస్తాను. ఇందుకు నా కెమీ అభ్యంతరం లేదు," అన్నాడు.

సురస ఆ మాటకు బావాబివ్వక, "నన్ను దాటి ఎవరూ వెళ్ళలేరు. ఆ విధంగా నాకు పరం ఉన్నది. నా నోటి ముందుకు వచ్చిన వాడు తప్పించుకు పోలేకుండా నాకు బ్రహ్మ పరమి వచ్చాడు. కనక నా నోట ప్రవేశించు," అంటూ నేరు తెరిచి హనుమంతుడి ముందు నిలిబడింది.

ఈ మాటకు హనుమంతుడు అలిగి, "అయితే నన్ను మింగేటంతగా నేరు తెరు!" అంటూ, తన శరీరాన్ని పది అమడల ప్రమాణానికి పెంచాడు. వెంటనే సురస తన నోటిని తరచై అమడల ప్రమాణానికి

"వాయుపుత్రులైన హనుమంతుడు సముద్రం మీదుగా ఎగురుతూ లంకకు పోతున్నాడు. నీవు భయంకరాకారం ధరించి అతని దారికి అడ్డం తగులు. అతను నిన్ను బయించి పోతాడే, నిన్ను చూసి భయపడ తాడే చూడగోరుతున్నాం. అతని పరాక్రమం ఎంతటిదో తెలుసుకోవాలని మా అందరి కోరిక," అన్నారు.

సురస వారి కోరిక తీర్చటానికై కొండంత రాక్షసరూపం ధరించి, పెద్ద కోరలతోనూ, గోరొజనం రంగుగల కళ్ళతోనూ భయంకరంగా తయారై, హనుమంతుడి దారికడ్డంగా నిలిబడి, "హనుమంతుడా, నిన్ను భక్షించ

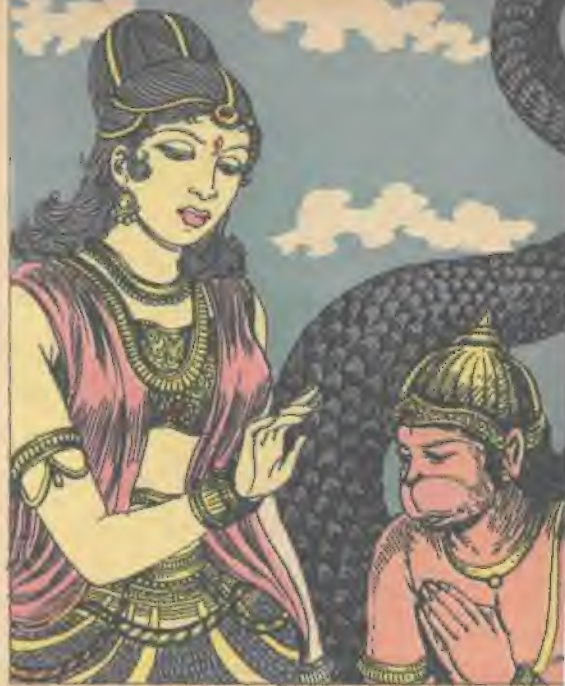
పెంచింది. హనుమంతుడు కోపంతో తన దేహాన్ని ముప్పై అమడలకు పెంచాడు. సురస తన నోటిని నలభై అమడలు చేసింది. హనుమంతుడు తన శరీరాన్ని యాభై అమడలకు పెంచాడు.

ఈ విధంగా పోటీ పడటంలో హనుమంతుడి శరీరం కొంభై అమడలూ, సురస నోరు నూరామడలూ అయ్యాయి.

అకస్మాత్తుగా హనుమంతుడు తన శరీరాన్ని వేలంతదిగా చేసి, తూసిగలాగా సురస నోట్లో ప్రవేశించి మళ్ళీ బయటికి వచ్చి, "ఓ సురసా, బ్రహ్మదేవుడు నీ కిచ్చిన వరం సార్థక మయింది. నీ నోటి ఘంటుకు వచ్చిన నేను నీ నోట ప్రవేశించాను. ఇంత టితో నన్ను పదిలిపెట్టు. నీత ఉండే చోటికి వెళ్ళాలి," అన్నాడు.

సురస రాక్షస రూపం విడిచిపెట్టి మామూలు రూపు ధరించి, "వెళ్ళి రా, నాయనా. నీకు విజయం కలుగుతుంది. రాముణ్ణి నీతనూ తిరిగి కలుపు!" అని చెప్పి తన నివాసానికి వెళ్ళింది.

హనుమంతుడు తిరిగి ప్రయాణం సాగించాడు. అకాశంలో ఎగిరి పోయే హనుమంతుణ్ణి సంహిత అనే రాక్షస జంతువు సముద్రంలో ఉండి చూసింది. అది ఆక

లితో ఉండటం చేత హనుమంతుణ్ణు తిన గోరి, అతని నీడను వట్టుకుని ఉడ్చింది. తనను ఎవరో వెనక్కు లాగేస్తూండటం గమనించి హనుమంతు డాశ్చర్యపోయి, అటూ, ఇటూ, అన్ని పక్కలా చూసేసరికి సముద్రం మీద సంహిత కనిపించింది. అది తన నీడను వట్టుకుని ఉండటం చూడగానే హనుమంతుడికి సుగ్రీవుడు ఎప్పుడో అన్న మాట జ్ఞాపకం వచ్చింది. దక్షిణ సముద్రంలో ఒక నింత జంతు వున్నదని, అది నీడను వట్టుకోగలదని సుగ్రీవు డన్నాడు. అదే ఇది అయి ఉంటుందని హనుమంతు డనుకున్నాడు.

సింహిక శక్తి ముందు హనుమంతుడి పరాక్రమం ఎందుకూ పనికి రాలేదు. అది అతన్ని తన కేసి ఉడుచుకున్నది. హనుమంతుడు తన శరీరాన్ని అపారంగా పెంచాడు. అందుకు తగ్గట్టుగానే సింహిక కూడా భయం కరంగా నేరు తెరిచింది. ఆ తెరిచిన నోటి కుండా హనుమంతుడు దాని శరీరంలోని మర్మస్థానాలు గమనించి, తన శరీరాన్ని చిన్నదిగా చేసి, లోపలికి ప్రవేశించి, సింహిక మర్మాలు చీల్చేసి, అది తిరిగి నోరు మూసే లోపుగా బయటికి వచ్చేసి, తన శరీరాన్ని పెద్దది చేసుకున్నాడు. సింహిక గుండెలు చీలిపోయి స్పృహ తప్పి చచ్చి, నీటిపై తేలింది. చచ్చిన సింహికనూ, చంపిన హనుమంతుణ్ణి చూసి ఆకాశంలో సంచరించే భూతాలు ఎంతో సంతోషించి, హనుమంతుణ్ణి కీర్తించాయి.

హనుమంతుడు మళ్ళీ బయలుదేరాడు. కొంత సేపటికి అతనికి సముద్రపు అవతలి

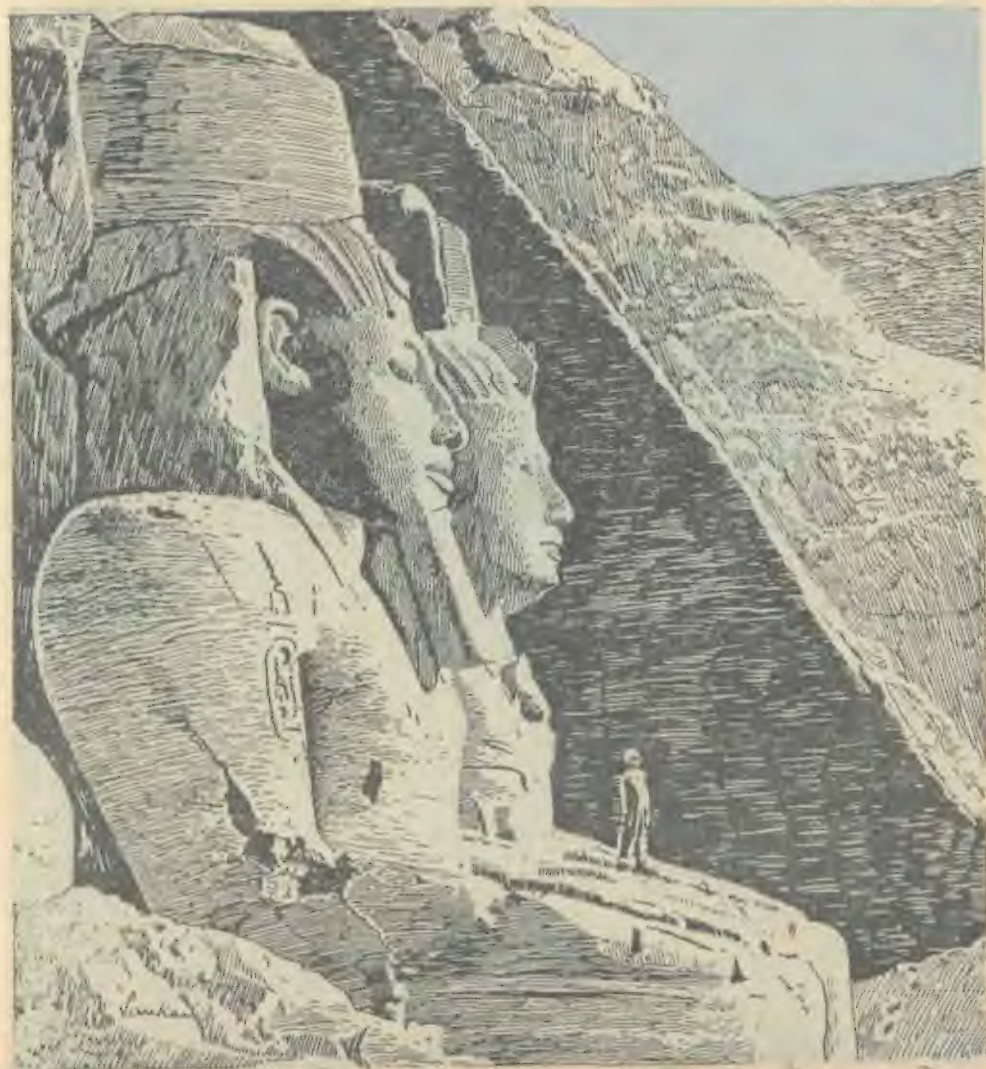
తీరం కనిపించింది. అక్కడ అడవు లున్నాయి. పోయినకొద్దీ లంకా ద్వీపమూ, అక్కడి వనాలూ, చెట్లూ మరేంత బాగా కనిపించాయి. లంకలోని నదులు సముద్రంలో వచ్చి పడటం కనిపించింది.

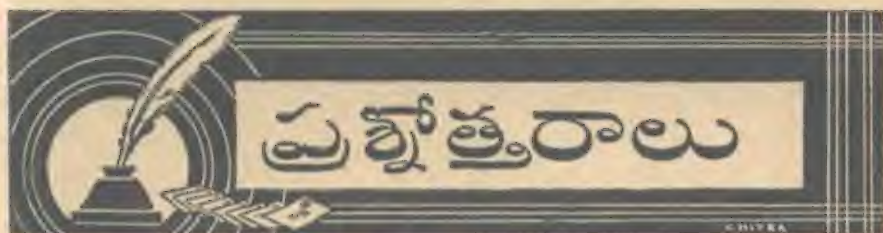
తన దేహం లంకా పెద్దదిగానే ఉండటం హనుమంతుడికి జ్ఞాపకం వచ్చింది. లంక లోని రాక్షసులు అంత శరీరంతో ఉన్న తనను చూశారంటే హాహాకారాలు చేసి, అందరికీ చెబుతారు; అప్పుడు తాను వచ్చిన పని కాస్తా పాడైపోతుంది. అందు చేత హనుమంతుడు తన దేహాన్ని చిన్నదిగా చేసుకున్నాడు.

ఆ శరీరంతో అతను అలంబవర్వతం మీద దిగాడు. దాని మీద విరిగిచెట్లూ, మొగలి పాదలూ, కొబ్బరిచెట్లూ ఉన్నాయి. ఎత్తుగా త్రికూటపర్వతం పైన లంకానగరం కనివిస్తున్నది. అది దేవేంద్రుడి అమరావతి నగరంలాగున్నది.

ఈజిప్టు దక్షిణపు కొనను గల అబూ సింబెల్ దేవాలయాలు (రెండు) ప్రాచీన ఈజిప్టును శిల్ప కళకు అమోఘ నిదర్శనాలు. కొండలో ములిచిన అలయ ద్వారాలలో గల ప్రతిమలు రెండవ రామసేన్ వి. వాటి ఎత్తు 65 అడుగులు. వాదాపు 3,200 ఏళ్ళ క్రితం రామసేన్ ఈ అలయాలు చెక్కించాడు. రెండవ రామసేన్ క్రి. పూ. 1318 లో జన్మించి 1232 లో 86 వ ఏట మరణించాడు.

1. జి. హనుమంతరావు, శ్రీకాకుళం

"గద్ద బాటివాణ్ణి కావటంచేత ఇక్కడి నుండే రావణుణ్ణి, సీతనూ చూడ గలుగుతున్నాను," అని సంపాతి అన్నాడు. గద్దలకు కూడా ఆ కాలంలో దూర దృష్టిగలదా?

ఏ కాలంలోనైనా గద్దలకు దూరదృష్టి ఉన్నది. దూరదృష్టి అంటే దివ్యదృష్టి కాదు.

2. ఆర్. రామారావు, విశాఖరం

"రాకాసిలోయ", "కిష్కింధాకాండ"—ఈ రెండు కథలు చదివిన తరువాత గాని ఉన్న కథలు చదవ బుద్ధికావటంలేదు. కాని మీరు ఈరెండు కథలు చాలా తక్కువగా ప్రచురించుచున్నారు. ఈ కథలు కాస్త హెచ్చించ మని మా స్నేహితుల తరపున నేను కోరుచున్నాను.

ఈ రెండూ రంగుల చొమ్మల కథలు. వాటిని ఎనిమిదేని పేజీలు వెయ్యటానికి మాత్రమే మాకు సౌకర్యం ఉంది.

3. జి. ప్రమీలాదేవి, ఎడ్లపల్లి

చందామామా, నీహా (?), సూర్యుడూ ఎల్లప్పుడూ కర్కట మఖరరేఖల మధ్యే తిరుగుతారు. ఆ రేఖలను దాటి పోరేమిటి?

తిరుగుతున్నది సూర్య చంద్రులు కావు, భూమి. దాని ఇరుసు ఒరిగి ఉండటంచేత అది సూర్యుణ్ణి చుట్టే వచ్చేటప్పుడు ఒక నమయంతో కర్కట రేఖా, మరొక నమయంలో మరొక రేఖా సూర్యుడికి సూటిగా రావటం జరుగుతుంది. సూర్య చంద్రులు ఈ రేఖలను దాటి పోయినట్లు కనిపించాలంటే భూమి ఇరుసు ఇంకా విటబాలుగా ఉండాలి.

ఇతర గోళాల నుంచి చూస్తే (ఒకవేళ మనుష్యులుంటే!) భూమికూడా మెరుస్తూ కనబడుతుందా?

కనబడుతుంది. భూమి ప్రతిఫలించే సూర్యకాంతి సహాయంతోనే మనం శుద్ధ విద్యుత్, తదియలలో చంద్రగళాన్ని పూర్తిగా చూడగలుగుతున్నాం.

చంద్రునిలో లాగా సూర్యునిలో కూడా మచ్చ ఉన్నదా?

చంద్రుడిలో ఉండే మచ్చలకూ, సూర్యుడిలో ఉండే మచ్చలకూ చాలా తేడా ఉన్నది. చంద్రుడిలో మచ్చలు నైస్సర్గిక స్వరూపాన్ని సూచించేవి; సూర్యుడిలో మచ్చలు సుడి గుంతాల లాగా ఏర్పడి మళ్ళీ సమసిపోయేవి.

4. జి. వి. శ్రీధర్, మద్రాసు

మామా! ఈసారి "చందమామ" దీపావళికి ప్రత్యేక సంచికగా వెలువడే సూచనలేమీ కనబడలేదు, కారణం?

ఈసారి "చందమామ" దీపావళి ప్రత్యేక సంచిక వెయ్యటంలేదు.

5. నేముల మల్లయ్య, గుడివాడ

అన్నయ్యా, ఫిబ్రవరి 1962 సంచికలో "రాకాసిలోయ" 1962 అఖరుకు అయిపోతుందని చెప్పియున్నారు. అప్పుడే ఎందుకు పూర్తి చేయలేదు.

"రాకాసిలోయ" ముగిసేవ వద్దని కావచ్చికి కూడా డబ్బుకొద్దీ ఉత్తరాలు వస్తున్నాయి.

6. ఎన్. ఎన్. ఎం. సాహెబ్, తాటిపాక

ఇదివరకు మీరు అట్టమీదీ బొమ్మ కథ వ్రాసేవారు, మానెసినారేమిందీ?

రామాయణం అట్టమీదీ బొమ్మ కథ.

7. తరువర్తి చంద్రశేఖరరావు, నడిగూడెం

అగస్త్య నెల "చందమామ"లో ప్రచురించబడిన "యుక్తిగల కళాను" కథ కాపీ కథ. ఈ కథ 7-11-1956 వ తేదీగల—పత్రకలో "మాయ కత్తి" అనే పేర శ్రీ—గారు రచించినారు.

అది ఈ దేశంలో ఎవరు రచించినదీ కాదు, బర్మా కథ. ఆ విషయం "యుక్తిగల కళాను"లోని మొదటి వాక్యమే స్పష్టం చేస్తున్నదిగదా.

8. ఎన్. సీతా మహాలక్ష్మి, విజయవాడ

రామాయణం మంతయు ఒక పుస్తకముగా అచ్చు వేయించి ఉన్నారా? డబ్బు పంపినచో నా కొక ప్రతి పంపగలరా?

రామాయణం ఇంత త్వరలో పుస్తకంగా వెలువడదు. "చందమామ" సంచికల సంచి ఎవరి రామాయణం వారు తయారు చేసుకోవటం మంచిది.

జనాభా
పరివర్తన చిత్రాలు

నిన్ను విడుదల చేశా
66

నందినీవాడు :
కె. ఇందిరాదేవి, గుంటూరు

బహుమతి
పొందిన వ్యాఖ్య

ఫింగ్ కెగిరిన కూడ

పండితవారు :
కె. ఇందీరాజేవి, గుంటూరు

అకాశానికి ఫోటోలు

అమెరికాలో ఫోటోమార్ పర్యటం మీద ప్రసంగంలో కెల్లా పెన్సేవైన "200 అంగుళాల" హెల్ టెలిస్కోపు వున్నది. దాని సహాయంతో 100 కోట్ల కాంతి సంవత్సరాల దూరాన ఉండే నక్షత్ర కూటాలను కూడా చూడవచ్చు. ఫోటోమార్ పర్యటంపైనే 48 అంగుళాల టెలిస్కోపు గల ప్రిథ్ కామెరా ఉన్నది. ఈ కామెరాతో అకాశంలో ముప్పాతిక భాగానికి 1758 ఫోటోలు తీశారు. అవి తీయటానికి 7 సంవత్సరాలు వచ్చింది. 600 కాంతి సంవత్సరాల దూరంలో—అంటే 3 కోట్ల 60 లక్షల కోట్ల కోట్ల ప్రాళ్య దూరంలో—ఉండే ప్రతి నక్షత్రమూ ఈ ఫోటోలలో ఉన్నది. ఉత్త కంటికి కనిపించే అతి తక్కువ కాంతి గల నక్షత్రాల కన్న వది లక్షల రెట్లు తక్కువ కాంతి గల నక్షత్రాలు ఈ ఫోటోలలో ఉన్నాయి.

చాలా హెచ్చు దూరం చూడగల హెల్ (200 అంగుళాల) టెలిస్కోపు ఉండగా, అకాశానికి ఫోటోలు తీయటానికి ప్రిథ్ కామెరా టెలిస్కోపును ఎందుకు ఉపయోగించారు? దానికి కారణం బేకపోలేదు. హెల్ టెలిస్కోపు ఎక్కువ దూరం చూస్తుందన్న మాటే గాని, అకాశంలో ఐహు కొద్ది మేర మాత్రమే చూస్తుంది. దానితోనే అకాశాన్ని ఫోటోగ్రాఫ్ చేసే వట్టయితే, ఈ పని 7 ఏళ్ళలో గాక 10,000 ఏళ్ళలో ముగిసి ఉండేది.

తొలి అంచనాల ప్రకారం ఈ ఫోటోలు తయారు చెయ్యటానికి 4 ఏళ్ళే వట్టే ఉండ వలసింది. కాని అనేక అవకతవకలు బరిగాయి. ఈ ఫోటోలు తీయటానికి పూనుకున్నవారు ప్రతి ఫోటో కూడా స్వచ్ఛంగానూ, నిర్దుష్టంగానూ ఉండాలని వట్టు పట్టారు. తినిన ఫోటోలలో మారింట 45 అవకల పారేశారు.

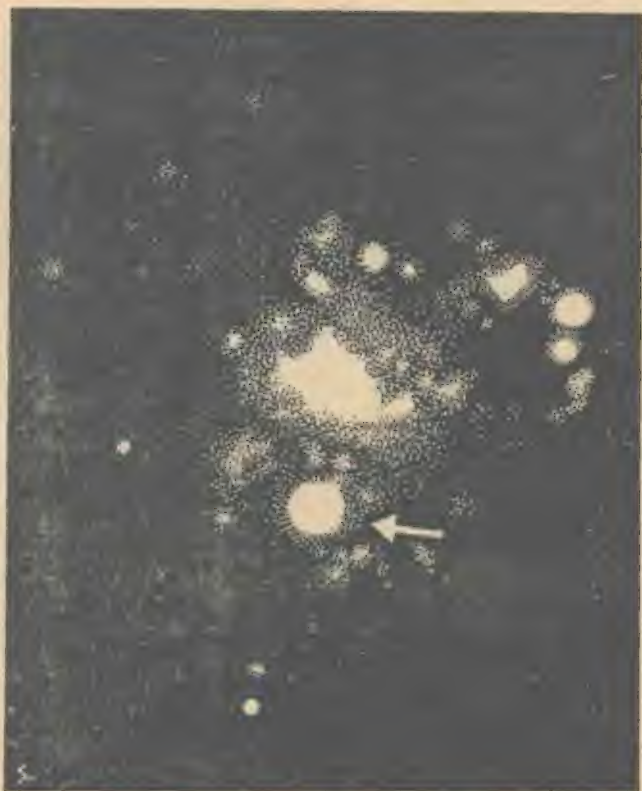
అకాశానికి ఫోటోలు తీయటాన్ని యోచన డా. బోవెన్ అనే ముప్రసిద్ధ నక్షత్ర శాస్త్ర వేత్తది. అయిన పర్యవేక్షణ కిందనే ఫోటోలు తయారయ్యాయి. డా. ఆల్బర్ట్ ఏల్బర్న్, రాబర్ట్ హారింగ్స్, జార్జ్ ఏటెల్ మొదలైన వారు న్యాయంగా ఫోటోలు తీశారు. ఈ ఉద్యమంలో అమెరికాలోని నేషనల్ జియోగ్రాఫిక్ సొసైటీ వారి సహకారం ఉండింది. ఈస్టేషన్ కొడాక్ కంపెనీ వారు ఫోటోలు తీయడానికి ప్లేట్లు తయారు చేసి ఇచ్చారు.

ఈ ఫోటోల వల్ల ఉపయోగం ఏమిటి? ఒక ఉపయోగం కాదు, అనంతమైన ఉపయోగాలున్నాయి. వాటిలో ఒకటి రెండు తెలుసుకుందాం.

ఉన్నట్టుండి మామూలు నక్షత్రం ఒకటి "పెలుకుంది." దాని కాంతి పూర్వం ఉండిన దానికి కొన్ని కోట్ల రెట్లు హెచ్చుతుంది. వాటిని "సవ్య తారలు" అంటారు. అలాటి తార యొక్క పేరుడు శక్తి ప్రైడెజిన్ బాంబు పేరుడు శక్తి కన్న 10 వేల కోట్ల, కోట్ల, కోట్ల రెట్లుండవచ్చు! ఉదాహరణకు, 1952 లో ప్రిథ్ కామెరాతో "ఎన్. జి. 5668" అనే నంకెతం గల గెలాక్సీని (నక్షత్ర కూడాన్ని) ఫోటోగ్రాఫ్ చేశారు. 1954 లో హెల్ టెలిస్కోపు అదే గెలాక్సీలో ఏర్పడిన సవ్యతారను ఫోటోగ్రాఫ్ చేసింది. ఈ విధంగా భవిష్యత్తులో

నవ్యతారలు ఏర్పడటం నక్షత్ర పరిశీలకులు గమనించి పొటోలు తీసినప్పుడు, పూర్వం వాటి కుండిన కాంతి తెలియటం వల్ల వాటి “పేలుడు”కు కారణాలు గ్రహించే అవకాశం ఉంటుంది. పైన చెప్పిన అకాశపు పొటోలు అందుకు ఉపకరిస్తాయి.

ఈ 1758 పొటోలలోనూ అకాశం 20 వ శతాబ్ది మధ్యకాలంలో ఎలా ఉండింది కాశ్వతంగా రికార్డులు ఉన్నది. భవిష్యత్తులో నక్షత్రాల పొడిక మొదలైన వాటిలో కలిగే మార్పులన్ని ఈ పొటోల సహాయంతో తెలుసుకోవచ్చు. ఈ

బాణం గుర్తుగల “నవ్యతార” 1954 లో ఏర్పడినది.

పొటోలు ప్రపంచంలోని నక్షత్రవేత్తలందరికీ నూరేళ్ళపాటు పని కలిగిస్తాయంటున్నారు. అందులో ఆవిశయోక్తి లేక పోవచ్చు. ఎందుకంటే, అనేక కొట్ల కొత్త నక్షత్రాలూ, నక్షత్ర కూటాలూ, “తేజో మేఘాలూ” మొట్ట మొదటి సారిగా పొటోగ్రాఫు అయ్యాయి.

అకాశంలో నక్షత్రాలు గెలాక్సీలుగా కూడుకుంటాయి. ఇలాటి గెలాక్సీలు కొన్ని చేరి ఒక సముదాయంగా ఏర్పడతాయి. అకాశం చింతా ఈ గెలాక్సీల సముదాయాలున్నాయి. ఇవి ఏ నూతన మిద ఏర్పడతాయో ఎవరికీ తెలియదు. ఆ రహస్యం తెలుసుకోవటానికి ఈ పొటోలు సహాయపడవచ్చు.

రేడియో టెలిస్కోపుల ద్వారా భూమికి ఈహకు అందసంక దూరాల నుంచి ద్వసులు వస్తున్నవి. ఈ ద్వసులను చేసే ప్రాంతాలు అవ్యక్తంగా ఉన్నట్లు కనిపిస్తాయి. కాని ఒక్కొక్కప్పుడు వాటిని కనిపెట్టి పొటోగ్రాఫు చేయవచ్చు.

ఫోటోవ్యాఖ్యల పోటీ :: బహుమానం రు. 10 లు

ఈ ఫోటోల వ్యాఖ్యలు 1964 జనవరి నెల సంచికలో ప్రకటింపబడును.

* పై ఫోటోలకు నరికిన వ్యాఖ్యలు ఒక్క మాటలోగానీ, చిన్న వాక్యంలోగానీ కావాలి. (రెండు వ్యాఖ్యలకూ సంబంధం వుండాలి.)

* సనంబర్ నెల 20వ తేదీలోగా వ్యాఖ్యలు మాకు చేరాలి. తరువాత చేరి వ్యాఖ్యలు ఎంత మాత్రమూ పరిశీలించబడవు.

* మాకు చేరిన వ్యాఖ్యలలో అత్యుత్తమంగా వున్న సెట్టుకు (రెండు వ్యాఖ్యలకు కలిపి) రు. 10/లు బహుమానం.

* వ్యాఖ్యలు రెండూ పోస్టుకార్డుపైన వ్రాసి, ఈ అడ్రసుకు పంపాలి:-వందమామ ఫోటో వ్యాఖ్యల పోటీ, మద్రాసు-26.

స న వం బ ర్ నె ల పో టీ ఫలి తా లు

మొదటి ఫోటో : నిన్ను విడువదు నీడ

రెండవ ఫోటో : నింగి కెగిరిన కూడ

పంపినవారు : కె. ఇందిరాదేవి,

మెడికల్ కాలేజీ, గుంటూరు.

బహుమతి మొత్తం రు. 10/- ఈ నెలాఖరులోగా పంపబడుతుంది.

దేవిక
సౌందర్య రహస్యం...

'లక్ష్మీవల్ల నా చర్మ సౌందర్యం అతిమనోహరం'
అనుచున్నది ఈ సుందర తార

లక్ష్మీ టాయలెట్ సబ్బు

సినిమా తారలకు సౌందర్యమునిచ్చే కుద్ధమైన సౌమ్యమగు సబ్బు
4 వానవెల్లి రంగులలోను, తెలుపులోను వున్నది.

హిందూస్థాన్ లిమిటెడ్ ఉత్పత్తి

ESTD 1889-77 TEL

దీపావళి శుభసమయాన
మా అభిమానులందరకూ

అభినందనము లర్పిస్తున్నాము

అందమైన ముద్రణకు

నెల్ సన్ ట్రైపు లిస్

ఈ పయోగించండి

నెల్ సన్ అండ్ కో
(డి పైన్ ఆర్ట్ టైప్ ప్లాంట్)

ప్రారంభము : 1916

చూతై : మద్రాసు - 7. ఫోన్ : 33122

ప్రక్కరి :—నం. 1, నెల్సన్ మాణిక్యమొదలియార్ రోడ్డు,

అమింజికరై, మద్రాసు - 29. ఫోన్ : 62036

"చందమామ" నెల్ సన్ ట్రైపులతోనే ముద్రించబడుచున్నది.

బ్రిటానియా గోల్డెన్ పఫ్

బ్రిటానియా వారి ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన యా
గోల్డెన్ పఫ్ బిస్కెట్లు తాళాతాళం కంకరలాదుతూ
ఉండి వున్నవియు, కాఫీ, టి, త్రాగేటప్పుడు
పేదించుటకు అనువైనవి, బాప్, పెన్స, బిస్కెట్లతో
జాతర చేయించవచ్చును, తుది చూడండి — పోల్తో
కలిగిపోతాయి. వేరే కొవండి, తప్పకుండా చురుగా
ఉండి యీ తాళా బ్రిటానియా గోల్డెన్ పఫ్
బిస్కెట్లను పేదించి అనందించండి.

బ్రిటానియా
బిస్కెట్లు

BY THE B. N. S. A.

పెప్సీ
తోడ ప్రసిద్ధియైన
గొంతు

మరియు
గుండె
బిళ్లలతో
రోమ్ము పడిశెము

త్వరితంగా వివారించ బడినది
గొంతు నొప్పి, రొమ్ము కరిగెము వగైరా,
జలబలా, గొంతు మరియు గుండె క్రితరైన
పెప్సీతో త్వరితంగా వివారణ యగును.
పెప్సీకు చప్పరించి, నొప్పిని వివారించి
క్రిమిలను నిర్మూలించే చర్యను జరుపునట్లు...
అందరికీ తెలియజేసిన అవకాశం ఇవ్వబడినది.

పెప్సీ
గొంతు మరియు
గుండె బిళ్లలు
మంచుల వ్యాధుల
బంధిని వదలగా
దొరకును

పి. ఇ. ఫుల్ ఫార్మ్ (ఇండియా) ప్రైవేట్ లి.

197-56-7EL

సోల్ ఏజంట్లు :

దాదా & కంపెనీ,

116, ప్రెసిడెన్షి నాయక్ పేరి,

మదరాసు - 3

ఇప్పుడు!

వివా ప్రయమైన

(హేజ్ రూపంలో)

ట్యూబ్

స్కిన్ టోకాటా లినింగునున్నది

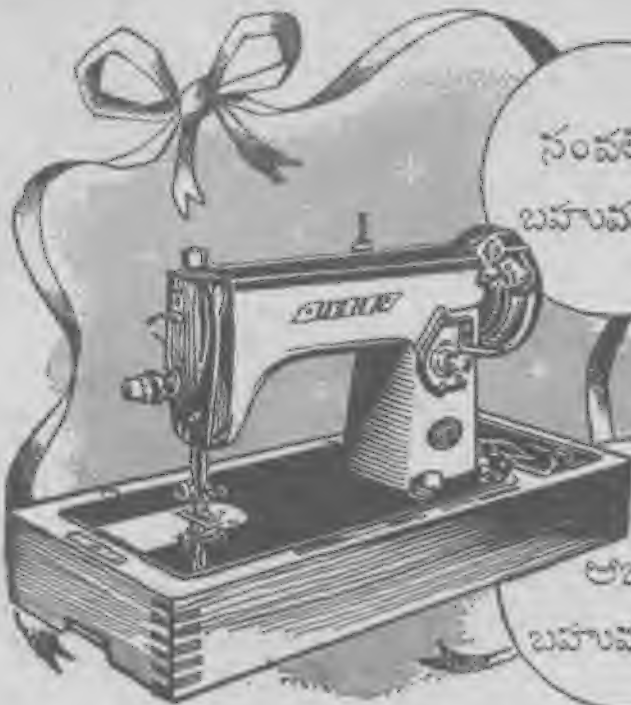
● చింది పోష

● పాకు పోష

● వగైర పోష

కొద్ది జిగురుగలిగి గమక వనితలకు
సూచించబడినది

హేజ్ ఏజెంట్లు మరియు ఏజెంట్ల ద్వారా,
మద్రాసు, బొంబే, కాళిక్త్ నగరాలు, అహమదాబాద్,
పల్నెయి:
ఎ, నెహ్రూ రోడ్ అండ్ కో, బొంబాయి-2

సంవత్సర
బహుమానం

అజన్మాంత
బహుమానం

పండుగ సమయాలలో కుట్టు మెషిన్లు బహుమానంగా
యిచ్చే ఈ క్రొత్త అలవాటు ఎందుకు ఏర్పడింది? మీ
కుటుంబము వాటిమీద మోటుపడి వాటిని పొగడకుదానా?
మీ ప్రేమ సొర్రులు వాటిని మెచ్చుకొని, ప్రేమించి, వాటితో
శాంతిని చేస్తారా? తప్పకుండా, నిజమేను. అంతేకాక,
ఇవి బాగావు చిహ్నాలు. శయనమునకు తగిన బహుమానము—
మీ కుటుంబమునకు. ఈ సంవత్సరము క్రొత్త ఉదా
స్త్రిములైన్డ్ మాడెలుతో మీ కుటుంబమునకు ఆకర్షణము
కలుగజేయుడు—ఇది నందరికీ ఎక్కువ విదేశములలో వాటి
సొగసున దిశానుకు, కొర్య పుట్టమునకు పొగడ్త నందినవి.
దారత దేశముందివ్వుడు మొదటి
సారిగా అమ్ముటకునున్నవి.

డా **నా**

కుట్టు మెషిన్లు

జే ఇంజనీరింగ్ వర్క్స్ లిమిటెడ్, కలకత్తా-31.

245H/73

Please! DON'T RUN AROUND..

... the Planet...

COME STRAIGHT
TO

THE STANDARD PRINTING MACHINERY CO.,

9, Mount Road, MADRAS-2 Phone: 81845

THE STANDARD TYPE FOUNDRY PRIVATE LTD.,

DELHI :: BOMBAY :: CALCUTTA

For

G.D.R. make Planeta Super Offset
Printing Machines, available in various
sizes... Also Reproduction Cameras...
Aniline Printing Machines ... WEB
Offset and Gravure, Platen Varnishing,
Calendaring Machines.

తలనొప్పి పోగొట్టుకోండి ఇదుగో అమృతాంజనము

అమృతాంజన్ లో 10 రకాల 4మనం
కలిపి బెషదాలు చేరవంచిత ఇది
శీలంగా అమోఘంగా నివారణను
కలిగిస్తుంది. ప్రతీసారి వివరంత చాలు
కాబట్టి ఒకే సీసా నెలల తరచుడి వస్తుంది.
70 ఏళ్ళ ప్రశస్తితగవ్వు అంటి మందు.
అమృతాంజన్ కండల నొప్పి, బెణుకు,
గుండె బలుబు ఇంకా ఇతర నొప్పులు,
బలుబులు మరియు ఇతర బాధలకు
ఆమోఘమైనది.

వాతావరణం మార్పునవసారంలో తాపత
యాలు, నొప్పులు, బలుబులు మరియు
బాధలు కలిగిస్తాయి. ఎప్పుడూ అవసరా
నికి అందుబాటుగా అమృతాంజన్
ఉంచుకోండి.

అమృతాంజన్ 10 రకాల
బెషదాలు చేరిన మందు

అమృతాంజన్ క్రొత్తగా అల్లు పెట్టెలో
వడ్డీంది. సీసా 'అంజ' క్యాన్ లో నిలు
చేయబడింది.

అమృతాంజన్ చిమిజిడ్
మద్రాసు - బొంబాయి - కలకత్తా - ఢిల్లీ

CHANDAMAMA

పరమానందము

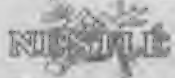
అందరే
గొల్లభామ ద్వారా
చూడమీద
పంపించే ముద్ర
ఉంటుంది.

గొల్లభామ మార్కు గల్గి పాం ద్వా మూల కియింది -
ఉత్తేజాన్ని కల్పించే పుష్టికర పదార్థము నిండాగల ద్వా
తెలివొగ్గుచూడు. నిండుకంటే ప్రతి గొల్లభామ ద్వా
జన్మమైన కియిది కాకా పాడు ఉదయవరంగా మిగతంత
విశ్వంగా గల్గవలసినది నింటి పోలికనీ బాధురూపియిందీ
మమింబులో అందరికీ జన్మమై జన్మమైన పాం నవ్వువను
దునివరంగా అనుభవించడానికి. ఉత్తేజాన్ని కల్పించి
పరమానందాన్ని పొందించడానికి గొల్లభామ
మర్చి పాడు ఎత్తుమెదు.

గొల్లభామ

మార్కు
పూర్తి మిగతగల తయ్యది గల్గి పాడు

చెప్పడం ఉత్తమము.

ఉత్తమ - పల్లవ మూలము
పూర్తిగా కియింది. పోయి
పాడు గల పాడి పోయి
నిచ్చి పోయి ముద్ర.

Small vertical text on the right edge of the advertisement.

మనోహరమైన
ముఖలావణ్యమునకు

నీనిమా
తార అందరకు
సచ్చినది

నేషనల్ వారి
కాశ్మీర్ స్నో

ది నేషనల్ ట్రేడింగ్ కంపెనీ, బొంబాయి-2. మదరాసు

దగ్గును దూరం చేసు కొనండి

సేవించండి.

వాటర్బరీస్ కాంపౌండు | ^{ఎర్ర}లేబిలు

— కేవలం నివారణకే కాదు

నమ్మకమైన టానిక్కు కూడా!

వాటర్బరీస్ కాంపౌండు మన, ఉపయోగంగా,
అమలంబాదు దమ్మకముంది అవసరమైనది
గల అనేక మంది వారందరిలో వాడుకొందరి
ఈ ప్రపంచ వ్యాపారమునందు.

1. వాటర్బరీస్ కాంపౌండు దగ్గును
వర్జించి పుష్కలంగా నివ్వగలిగింది.
2. వాటర్బరీస్ కాంపౌండులో శ్రమోగోల్
మరియు గురూలోల్ గలవి, అవి వాయు
విరుగుతు ముగియదు.
3. వాటర్బరీస్ కాంపౌండు నివారణకేగాక
దమ్మకమైన టానిక్కు కూడా. శరీరప్రయత్న
కే కలిగి పెంపొందించడంలో సాయపడుతుంది.
4. వాటర్బరీస్ కాంపౌండు అరగివేయబడింది, శీతము
గురిలో సాయపడుతుంది, దీర్ఘమును ముగియబడింది,
మరియు అమలంబాదు ముగియబడింది, దీర్ఘము.

వాటర్బరీస్
కాంపౌండు

^{ఎర్ర}లేబిలు

వార్షిక లెక్కలకు అనుగుణంగా అమలం (మరియు ముగియబడింది) ముగియబడింది

రక్షణ కృషికి సంబంధించిన విషయాలకై చదవండి...

ఆంధ్రప్రదేశ్

ఇటీవల ప్రచేశ పెద్దిన అనేక సూతన కృషిలకు తోడు రాష్ట్రంలోని ఉన్నతాధికార వర్గంయొక్క యాదా రాధిప్రాయాలను, ఇంగ్లీషు, తెలుగు, ఉర్దూ, హిందీ భాషలలో వెలువడే ఆంధ్రప్రదేశ్ మాస పత్రికలో ప్రచురించడం జరుగుతున్నది.

దేశరక్షణ సన్నాహం కృషికి, వివిధ చంగాలలో ప్రజలు జనువుతున్న కృషికి సంబంధించిన అనేక వ్యాసాలు కూడా ఇందులో ఉంటాయి.

వీటికితోడు ఉత్తేజాన్ని, అసందాన్ని, కలిగించే కథలు, గేయాలు మొదలైన అనేక అంశాలుకూడా ఉంటాయి.

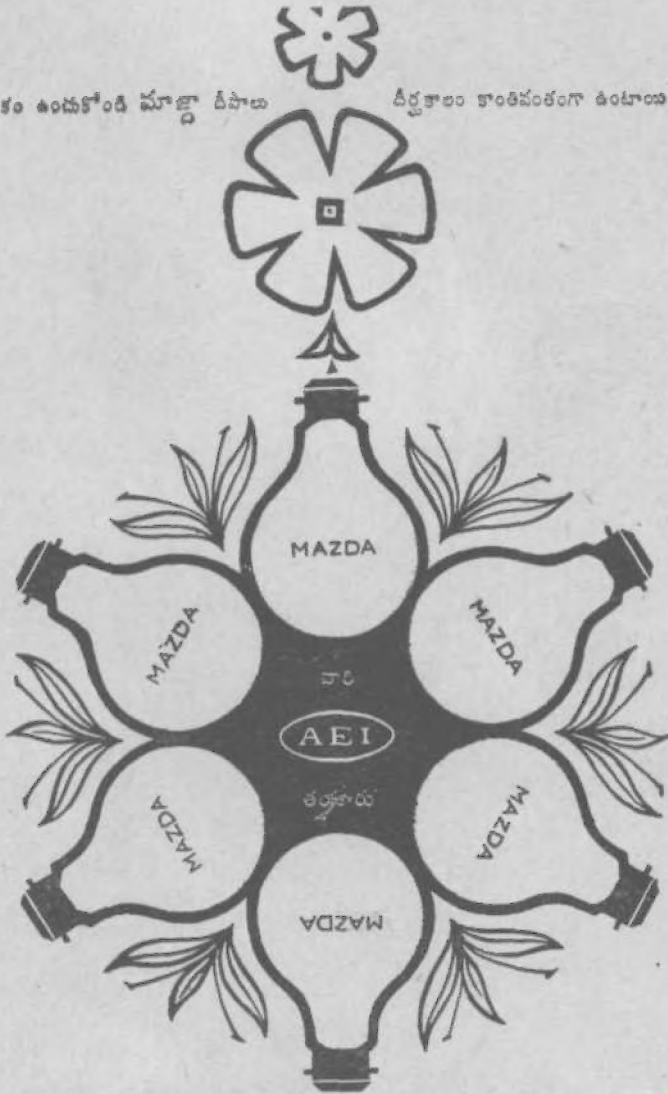
దాదాపు వందమంది విజ్ఞులతో రాష్ట్రంలోని అన్ని జిల్లాలోనూ, మారుమూల గ్రామాల ప్రాంతాలలో కూడా 'ఆంధ్రప్రదేశ్' పత్రిక అధికంగా నడుచుచు అవుతున్నది. అంతేకాక దేశంలోని ఇతర రాష్ట్రాలకూ, విదేశాలకూ ఎక్కువ సంఖ్యతో ప్రతులు వెళ్తున్నాయి. అందువల్ల అన్నిరకాల ఉత్పత్తులకు చెందిన ప్రకటనలకు ఇది లాభం చేకూర్చుతుంది.

పాఠిక చందా రు. 3-00 మాత్రమే, విజ్ఞులవద్ద గాని, హైద్రాబాదు లోని సమాచార పౌర సంబంధాల శాఖనుండి గాని పత్రికను పొందవచ్చు. జిల్లాలోని జిల్లా ప్రజా సంబంధాధికారులకు కూడా మీ చందా చెల్లించవచ్చు.

—స. పా. సం. శా. ఆం. ప్ర.

జానకం ఉండుకొండి మాజ్డా దీపాలు

దీప్తకాలం వాంఛివంతుంగా ఉంటాయి

AEI-13 B/ (D)-TEL

మాజ్డా దీపాలతో
దీపావళిని శోభాయమానం చేసుకోండి

తప్పక చూడండి!

రాజ్యం పిచ్చర్స్ వారి...

నర్తనశాల

(మీరా పర్వము)

శ్రీధరరావు..రాజ్యం + సైన్యం కె.కామేశ్వరరావు..

వసుధ

NOV 63

**WITH AN EXPERIENCE OF
OVER 30 YEARS**

**THE
B. N. K. PRESS**

PRIVATE LIMITED,

"CHANDAMAMA BUILDINGS"

MADRAS-26 (PHONE: 41851-4 LINES)

**OFFER
BEST
SERVICES**

IN

**COLOURFUL PRINTING &
NEAT BLOCK MAKING**

★

**FAMOUS FOR PRECISION
AND PROMPTITUDE**

99

